Fondazione Diabete To
Museo del Diabete
Libri Antichi
70

...mirò nello stile. Notevolissime le sue scoperte sulla struttura dei reni e sull'orga-
no del gusto, sul polso delle arterie, ecc.; Castiglioni, 461, 744; "Bellini discovered the renal
excretory ducts Bellini's ducts and advanced e phisical theory of the secretion of the urine";
Bellini realized the value of the urine as an aid to diagnosis and insisted on its chemical
analyses in pathological conditions"; Garrison-Morton, 1299, 4162). Eccellente e rara edi-
zione dell'opera omnia del grandissimo antomo-fisiologo.

5. BERENGARIO DA CARPI. De fractura calvae sive cranei (Facsimile dell'ed. di Bologna
del **1518**) accompagnato dall... del 1937. Pres B Pistacchio -

B548

DOMINICI COTUNNII

PHIL. ET MED. DOCT.

DE

ISCHIADE NERVOSA

COMMENTARIUS.

VIENNÆ,
Apud RUDOLPHUM GRÂFFER. 1770.

Prostant Lovanii,
Typis JOAN. FRAN. VAN OVERBEKE,
Sub signo Lampadis Aureæ.

ILLUSTRISSIMIS ATQUE EXCELLENTISSIMIS VIRIS MAGNI NEAPOLITANI INCURABILIUM NOSOCOMII MODERATORIBUS

ANGELO MARCHIONI DE CAVALCANTIBUS,

Equiti conſentino, Regiæ Cameræ Summariæ Locum tenenti, Noſocomii Protectori Delegato.

LEONARDO DE TOCCO,

Hiſpaniarum Magnati primæ Claſſis, Equiti Divi Januarii, Montismiletti Principi &c. &c.

JOANNI PIGNONO DE CARRECTO

Patricio Neapolitano.

CAROLO PAULETTO

Regis Conſiliario.

HORATIO GUIDOTTO

Cauſſarum Patrono.

MARCO TURRIO.

JOSEPHO CALIPHANO

DOMINICUS COTUNNIUS *F.*

CUm nonnullas haberem obſervationes, in hoc Veſtro peractas Incura-

bilium Valetudinario, ad illam iſchiadem pertinentes, quæ ſæviſſima omnium, & frequentiſſima nervis pertinaciter inhæreſcit; conſtitui nuper MODERATORES AMPLISSIMI, *dum parumper me ſubtraherem conſiderationi malorum, quæ hoc ipſo tot per menſes vidimus anno, eas omnes in ordinem digerere, ut libro complexas aliquando evulgarem. Etenim nonnihil utiles hominum generi eſſe poſſe videbantur, & otii cauſſas quærebamus in litteris avidiſſime. Quumque horis aliquot ſubſecivis eas tandem ordinaſſem, conſtituiſſemque in præſens invulgare, nolui committere ut opus proxima fætura natum quidem apud me, ſed domi Veſtræ, Vobis inſciis, nulliſque patriis inſignibus decoratum in publicum exiret. Sum namque non mediocriter veritus ne homines ingenio leves, & alienis operibus detrahendis intenti, quorum ubique gentium copia non deeſt, illud ex facili opinarentur, non curaſſe me ut de illo Vos cognoſceretis, quaſi parum auctoritatis, & ornamenti habere poſſet a Vobis. Quo crimine nullum, puto, de me poſſe abſurdius cogitari, neque hoc tempore gravius aliud mihi poſſet affingi. Qui enim inter maximas rationes, quibus potiſſime ſum permotus, ut hujus opuſculi editionem quodammodo feſtinarem, illam habui præcipuam, atque adhuc præ me fero, quod*

ita

ita longe peroptatam Vos publice alloquendi honeſtam occaſionem mihi comparārem, principi fructu laboris mei turpi iſta calumnia privarer omnino. Etenim quibus ſentio me eſſe devinctum immortalibus beneficiis, habendus videar ingratiſſimus, ſi quam referre nullo modo poſſim, publice ſaltem gratiam non enitar habere. Probe ſcilicet reminiſcor ex quo tempore Medici munus in hoc Veſtro Noſocomio mihi decreviſtis; nimirum per hos integros decem annos; nullam de me Vos bene merendi præteriviſſe occaſionem. In primis autem memini; & tantæ voluntatis in me veſtræ mecum vivet memoria ſempiterna; mihi Vos tertium vix agenti ſupra viceſimum annum graviſſimam provinciam ultro demandaſſe, ut ſcilicet in hac Veſtra Regia Academia ſelectiſſimos Adoleſcentes in re Chirurgica erudirem, cujus potiſſimum facultatis ſtudio in hoc Veſtrum Noſocomium confluunt numeroſiſſimi. Quod munus cum memini ante me niſi doctrina præcellenti fuerit a Vobis ſapientiſſime creditum, cumque meo tempore competentibus Claris Viris ſit denegatum, mihi datum pene ephebo, ſatis oſtendit quantum Vos mediocritati meæ, non quidem ingenii, quod ſemper ſenſi perexiguum, ſed diligentiæ & ſedulitatis in quibus certe conor nemini concedere, jam pridem tribueritis. Cui Veſtro perbenigno de me

judicio an pro viribus respondere semper sim conniſus, non adeo mea fide Vobis profitebor, ut non simul eos omnes excitare possim testes ejus rei peridoneos, quotquot mihi sive Nosocomii, sive externi adolescentes prælegenti affuere. Constat enim inter omnes, qui per hos septem fere annos partim publice privatimque docentem me audiverunt, partim in illis, quas frequentes habui, Chirurgicis, Anatomicisque dissectionibus demonstranti astitere, quanto semper opere in his contenderim, ut Adolescentium studia promoverentur. Et quamquam fuerint non obscura, neque, in tanta vigilantia Vestra, Vobis ignota ista qualisibet diligentiæ documenta, ea tamen sæpe optavi publico etiam aliquo monumento tamquam ipsismet Vestris oculis subjicere. Non enim facile dixero quanto studio adhucusque flagraverim efficere ut Vobis apertissime constaret conari me quantis viribus possem (utinam tantis, quæ voluntatem Vestram, atque muneris dignitatem exæquarent) ne exspectatio de me Vestra Vos omnino fefelliſſe videretur. Atqui hæc fuit ratio præcipua cur inter summas temporis angustias, aliasque longe difficillimas occupationes in edendum hoc opus nunc potissimum incubuerim; quod etsi maximam partem ad Medicum pertineat, non pauca tamen habet ad Anatomen, ipsamque me-

den-

dendi artem pertinentia, quæ Chirurgum vel ornent vel perficiant. Itaque Vos, PRÆSTANTISSIMI VIRI, quibus ob maxima in me merita, ſacrum hoc opus, dicatumque volo; ſi vacat inter maximas illas curas, quibus ad publicam utilitatem deſtinemini, oculos ad hæc parva convertere, tanquam grati animi ſignum hoc munuſculum ſpectatote, frontem ei ſerenam oſtendite, tutela Veſtra & patrocinio ornate. Sic ei per Vos, veluti dote auctо, pretium accedet, auctoritas, & ornamentum; ſtabitque mei erga Vos animi, Veſtrorumque erga me benefactorum monumentum ſempiternum. Dumque tot alia Veſtra egregia opera, publicum ſcilicet magnificentiſſimum Sepulchretum longe ab Urbis mœniis, divino quodam inſtinctu, nuper a Vobis exſtructum; ſollicite per vos multiplicata, diligenterque inſtructa & inſtituta, in nupera morbi ſtrage ægrotantium Clauſtra; in ſumma illa annonæ caritate mire ſervatum hoc illuſtre Noſocomium, quantum prudentia, & vigilantia præcellatis mirifice prædicant; hoc meum qualecumque ingenii opus quam ſit Veſtra in bonas litteras, medicaſque in primis diſciplinas egregia voluntas notum omnibus efficiet. Ita Vos DEUS, EXCELLENTISSIMI VIRI, ſingulos in publicam utilitatem ſervet diutiſſime incolumes, & jubeat univerſos huic

Noſocomio, quod mirabili prudentia moderamini, diutius præſidere, ut ſub quorum tutela cœpit mirifice ſplendeſcere, perfectum culmen dignitatis acquirat.

Neapoli quarto calendas Decembris
MDCCLXIV.

LECTURIS SALUTEM

DICIT

HENRICUS CRANTZ.

ORnatiſſimi doctiſſimique Viri Dominici Cotunni Medici Neapolitani ſtudium anatomico-practicum, quo, præter alia utiliſſima monita, morbi coxarii radicalem & feliciſſimam curandi rationem, deſumpſit, non mea aut præfatione aut aliorum laude indiget; dum crudeliſſimo percurati morbo noſtrarum regionum iſchiadici felicitatem Auctori continuo precantur & illum commendant cœlo. Ideo vero præfari viſum eſt brevibus, ut etiam exſtaret meæ erga clariſſimum hunc virum obſervantiæ, & erga diſcipulos meos, qui hunc commentarium impenſe expetebant amoris monumentum. Valete.

CA-

CAPITUM SUMMA.

Ad III. SWIETENUM.

PRÆFATIO.

I. ISchiadis definitio, & etymon.
II. Genera ischiadis duo: arthritica, & nervosa.
III. Nervosæ ischiadis species duæ, antica, & postica: utriusque descriptio.
IV. Nervosæ ischiadis posticæ proprietates.
V. Sedem ejus in ischiadico nervo esse, doloris positus, & directio ostendit.
VI. Evincunt etiam symptomata.
VII. In his symptomatibus est tabes ischiadicæ sedis, quæ differt ab ischiadica HIPPOCRATIS tabe.
VIII. Caussa ischiadico nervo dolorem inferens in ejus vaginis residet, venitque ad vaginas, vel a spina, vel a propriis arteriis.
IX. Spinæ cavum circa medullam spinalem completur humore.
X. Similis etiam est humor circa cerebrum, & cerebellum.
XI. Cur eum spinæ, & cerebri humorem non perviderint Anatomici.
XII. Quomodo possit pervideri.
XIII. An hic spinæ humor sit secundum naturam.
XIV. Spinæ humoris origo ab arteriis est exhalantibus: ad eum etiam venit pars humoris ventriculorum cerebri.
XV. Cujus ventriculorum humoris miscellam non redarguit,

guit, quod ſpinæ humor coagulari non poſſit, cum ne ventriculorum humor coaguletur.

XVI. Non fidendum experimentis, quibus ventriculorum humor coaguli videtur particeps; ſunt namque fallacia.

XVII. Sic etiam urina inventa particeps coaguli.

XVIII. Et vapores omnes interni coagulum habere viſi ſunt, qui naturaliter ſunt impotes coaguli: in his humor pericardii.

XIX. Pectoris etiam vapor, abdominis, & teſtium.

XX. Fiunt tamen vapores præter naturam coagulabiles.

XXI. Ratio cur coagulari non poſſint ſecundum naturam.

XXII. Et cur præter naturam coagulabilem indolem acquirant.

XXIII. Non eſt ergo fidendum experimentis, quæ aliquid coagulatum in vaporibus oſtendunt.

XXIV. Spinæ vaporis aliqua portio nervos ſpinam egreſſos poteſt comitari.

XXV. Non ejus tamen originis potuit humor eſſe, quem a nervis MALPIGHIUS expreſſit.

XXVI. Erat ille humor ab arteriis, quæ humorem exhalant in nervorum vaginis.

XXVII. Hic vaginarum humor aut quia multus, aut quia acer in iſchiadico nervo eſt, gignit iſchiadem.

XXVIII. Et in iſchiadicis nervis vaginæ ob amplitudinem ei morbo ſunt opportunæ.

XXIX. Tum etiam ob levem, quam habent muſculorum appreſſionem.

XXX. Hæ ſunt cauſſæ iſchiadicum nervum præ reliquis machinæ nervis ad iſchiadem prædiſponentes.

XXXI. Quibus cauſſis diſ-

disponentibus pares etiam sunt in nervo cubitali, quæ æquis ideo noxis est opportunior.

XXXII. Quomodo symptomata omnia nervosæ ischiadis posticæ ex illis causis oriuntur.

XXXIII. Nervus ischiadicus longam ischiadem patiens fit hydropicus, isque hydrops sæpe stimuli effectus est, a quo crampi oriuntur.

XXXIV. Hydrope perfecto, fit ischias intermittens.

XXXV. Dissectio cadaveris ischiadem passi.

XXXVI. Hydrops ischiadici nervi secundum ipsum dolentis nervi tractum extenditur.

XXXVII. Tria posticæ ischiadis nervosæ stadia sunt.

XXXVIII. In primo stadio sanguinis missio necessaria.

XXXIX. Ex ipsa parte affecta sanguis utilius educitur.

XL. Utilis alvi eductio maxime per clysteres.

XLI. Frictionum utilitas, & modus: auxilia alia frictiones imitantia.

XLII. Opii usus opportunus.

XLIII. Experimenta in avibus opio instituta.

XLIV. In venerea ischiade compescenda maxime opium est utile, ut & usus hydrargyri.

XLV. In altero ischiadis stadio acerrimi clysteres damnosissimi.

XLVI. Inutilia caustica, nisi applicentur loco apto, & in sola postica ischiade nervosa.

XLVII. Indicatio curativa in hoc altero morbi stadio apertio vaginarum ischiadici nervi.

XLVIII. Ea fieri debet in sedibus subcutaneis, & fit utiliter applicato vesicante.

XLIX. Vesicantia per

ulcus

ulcus quod excitant evacuant humores a ſubjectis cuti locis attractos.

L. Veterum quædam fortuita obſervata utilitatem uſtionis ſuper ſedes nervi iſchiadici ſubcutaneas indicantia.

LI. Primum ejus operis experimentum feliciſſimum.

LII. Plurima alia eodem exitu inſtituta, & quædam obſervata ex iiſdem eruta.

LIII. Quomodo ſedes nervi ſubcutanea diligenda eſt ad quam veſicans applicetur.

LIV. An ignis prodeſſe poſſit iiſdem ſedibus applicatus.

LV. In cubitali nervo pares iſchiadi dolores veſicante curati: quid fiat in iſchiadico nervo poſtquam opera veſicantis ab iſchiade eſt liberatus.

LVI. In tertio iſchiadis ſtadio, ſemiparalyſi iſchiadica; quæ ſint peragenda.

LVII. Quomodo curanda iſchias nervoſa antica.

COM-

Commentarii de ischiade Nervosa ad Virum Amplissimum GERARDUM L. B. VAN SWIETEN Cæsaris Archiatrum.

PRÆFATIO.

SI studium fabricæ corporis humani, a quo summa utilitas solet ad cognoscendos, medendosque morbos dimanare, sedulo ii omnes colerent, qui rationali medicinæ nomina dederunt; & non potius præjudiciis, vel desidia, distracti, levia plerique, aut remota ab usu, peritiaque medendi, studia sequerentur; in tanto Rationalium Medicorum numero, non tam frequenter desiderari videremus, *Gerarde Swietene* Vir Amplissime, rectam illam, quam ceteroquin jactitant, medendi Rationem. Ad præsentium temporum ea est conditio, ut studia potius specciosa, variam-

riamque doctrinam vulgo redolentia, Medicorum plurimi fectentur; ſtudium vero corporis humani vix pauciſſimi excolant: &, quod turpius eſt, omniſcii quidam, ſi Diis placet, Medici, modo totam, quanta eſt ſpernunt Anatomen, modo ejus ſubtilitates vanitatis accuſant. Quorum ego dicta etſi non tam cenſeam, reprimenda, quam potius viriliter deſpectanda; homini tamen ingenuo ne multum invaleſcant annitendum exiſtimo. Verendum eſt enim ne libere in vulgus pernoxiæ voces diu vagatæ, ex alieno ſilentio auctoritatem ſibi vindicent, ac Adoleſcentium animos, ſuapte natura laborem abhorrentes, in primis inficiant, naſcentiaque Reipublicæ præſidia damno perdant irre-

irreparabili. Quam ob rem in honore, ac laude ſemper habui ſcripta Virorum præſtantiſſimorum, qui Anatomes ſtudii utilitatem ſummam, paremque neceſſitatem ad recte medendum præſtitere. Quod utinam & ſæpius effet factum, & argumentis adhuc probaretur non difficilibus, neque alte petitis, ſed, quantum fieri poſſit, obviis, & a quotidiana medendi experientia non remotis. Vim enim ad perſuadendum ſub oculis poſita magnam habent exempla, ut quæ moveant animum dum docent. Accidit igitur opportune ut, quam dedit Anatome, morbi frequentis, ac obſtinati, *iſchiadis nervoſæ* curandi methodum haberem, aptam ad oſtendendum quam ipſis etiam perti-

nacibus morbis, & jam fere in-
ſanabilibus, ad feliciter meden-
dum ſcientia Corporis juvet.
Qua de re, cum, inter permo-
leſtas Clinices potiſſimum occu-
pationes, animum tantiſper avo-
care nuperrime peroptarem, ut
aliquid potui temporis anxius
ſuffurari, Tecum agere volui,
Doctiſſime *Swietene*, brevi, ut
cernis, commentariolo, nec
multum tua tempora inutiliter
moraturo. Ut dum adoleſcen-
tes exemplo non levi ad Anato-
men incito, eoque ex ſtudio
ſummas ad medendum iis ſpon-
deo utilitates, Te memoratum
habeant Medicum Sapientiſſi-
mum, in quo cernant illuſtre
exemplar ſummæ artis peritiæ,
profectæ in primis ab eximia
notitia corporis humani.

DE

DE ISCHIADE NERVOSA COMMENTARIUS.

I.

VULGO Medicis eſt notum, dolorem pertinacem, qui raro utramque coxam, ſæpius autem alterutram, è regione articuli cum femore prehendit, ſicut claudum ſuo ex latere ægrotantem efficiat, *iſchiadem* nominari. Quam vocem origine græcam, atque a principe ipſa morbi ſede petitam; coxa enim Græcis ἰσχιον eſt dicta; dubito an ante PLINII majoris tempora Latium adoptarit (*a*). Quamquam enim *iſchiacos* CATO memoret (*b*), CELSUS tamen latinorum nominum, quæ ſuis tempo-

(*a*) Hiſtor. Nat. lib. XXVII. c. I.
(*b*) De re Ruſtica cap. CXXIII.

ribus essent morbis tributa, censor perdiligens, cum semel, & iterum ischiadem memoraret, *coxæ dolorem* maluit appellare (*c*).

II. ISCHIADIS autem species variæ sunt, ob varias coxæ partes, quas dolor insidit: eæque omnes, etsi minus, ac par esset, adhuc a Medicis distinctæ videantur, quia propriis tamen characteribus dignosci possunt, & propriam singulæ curationem expostulant, sunt sedulo distinguendæ. Duæ igitur summæ possunt ischiadis species constitui: altera in qua dolor fixus in coxa ulterius non excurrit: altera vero in qua subjectum læsæ coxæ pedem, continuo tractu propagatus, attingit. Priori, quamquam sedes coxæ affecta non una semper eademque sit, neque semper eadem causa doloris; quia tamen circa coxæ articulum versatur, *arthriticæ ischiadis* nomen recte inditum puto: alteri, quod semper sedeat in nervis coxam transcendentibus, etsi aliquibus *vera*, uti PROSPERO MARTIANO (*d*), aliis, ut RIOLANO, (*e*) *notha* ischiadis dicta sit, a propria tamen sede, *nervosæ ischiadis* nomen fortasse convenerit.

(*c*) De re Medica Lib. II. cap. VIII. Lib. IV. cap. XXII.

(*d*) In HIPPOCRATIS Librum de Affectionibus, sect. II. ℣. 25. p. m. 166.

(*e*) Enchirid. Anatom. Lib. V. cap. III.

III. De arthritica vero iſchiade nobis in præſens nulla erit quæſtio. Scimus enim præſtantiſſimos viros nihil eorum, quæ ad varias ejus cauſſas, variaſque ſedes pertineant, intactum reliquiſſe. Quos inter III. Morgagnum (*f*), & Cl. virum Antonium de Haen (*g*), prima laude dignos nominabo. Dicam tantum de nervoſa, cujus maximæ res latent adhuc in obſcuro. Sunt autem nervoſæ iſchiadis ſpecies duæ. Altera enim fixum dolorem habet in coxa, præcipue poſt majorem femoris trochanterem, qui ſurſum ad os ſacrum, deorſum, per exterius femoris latus, ad poplitem uſque vim ſuam extendit: raro hic autem in poplite dolor deſinit, ſed fere ſemper a poplite per capitis fibulæ exteriora declinans, in priorem deſcendit cruris partem, quam ſecundum exterius latus ſpinæ tibiæ anterioris percurrens, ante malleolum exteriorem, in dorſum pedis tandem deſinit. Altera vero ſpecies fixum dolorem in inguine oſtendit, qui per interiorem femoris, ac ſuræ, partem propagatur. Priorem; quod poſticas inſideat coxæ partes, totaque fundetur in iſchiadici nervi affectione; *iſchiadem nervoſam poſticam*

(*f*) De Sedib. & Cauſſis morb. per Anatomen indagatis Lib. IV. Ep. LVII.

(*g*) Rationis Medendi Lib. IV. cap. IV.

appello : alteram ; quod coxæ priora poſſideat, nervique cruralis paſſione generetur *nervoſam iſchiadem anticam* nominabo. De ſingula quid habeam obſervatione compertum quidque ſentiam, nunc breviter dicam.

IV. ET primum de poſtica iſchiade nervoſa hæc obſervavi. Ea quidem aut *continua* occurrit, aut *intermittens* : aliquando etenim dies, nocteſque, iſchiadicus dolor ſine mora diſcruciat ; ſæpiſſime vero inducias dat, ſtatiſque temporibus revertitur, & ſævit. Utrique id omnino conſtans eſt ut veſpertinis in horis dolor exacerbetur : ipſaque iſchias intermittens acceſſus ſuos eo tempore ſortiri ſolet. His autem in acceſſibus tanta partis affectæ fit convulſio, ut ſæpe crampi ſenſu vexentur ægroti, lectum fugiant, cujus noceat calor, liberoque in aëre verſentur. Fere autem in initiis continua hæc iſchias ſemper eſt, fitque ſenſim, quaſi fatiſcat, intermittens. Quæ intermittens tamen iſchias ſæpe omnium ſæviſſima eſſe ſolet : ut ad vires colligendas inducias ſumere videatur. Cum autem a continua plutimos viderim in iſchiadem nervoſam intermittentem tranſiviſſe, neminem contra vidi in continuam iſchiadem ab intermittente relapſum ; quod non ſine ægri uſura factum foret, ab intolerabili ſæpe morbo ad mitiorem tranſeuntis. Hæc tamen omnia utcumque proce-

dant, ſi diutine obtineat, tranſit hæc iſchias in partis affectæ ſemiparalyſim : cui ſolet individua comes accedere & macies non levis, & inſuperabilis claudicatio. Paralyſim perfectam, in tot exemplis, ab hac iſchiade natam vidi nunquam.

V. His omnibus characteribus diligenter obſervatis, mihi recte intelligere viſus ſum, nervoſam iſchiadem poſticam in iſchiadici nervi affectione conſiſtere. Quem etſi ſors non tulerit unquam in iſchiadici cadavere inveſtigare ; quod hac iſchiade peremptus nemo nobis occurrerit ; nunquam tamen dubiam morbi ſedem ſtabiliviſſe putavi. Eam enim & curationes talium iſchiadicorum ad hanc fidem feliciter in hunc diem abſolutæ, & morbi characterum ſedula conſideratio, mihi aperte firmam evicere. Quæ ſi me fefellerunt, feliciſſime ſim deceptus : nec multum optem, dum tanta curandi felicitas mihi ſtet, ab innoxio errore liberari. Ego interim cenſeo qui a ſede doloris talium iſchiadicorum, atque ab ejus effectis diligenter expenſis (VI), iſchiadici nervi paſſionem non agnoſcat, fabricæ corporis humani intelligentem Medicum fore neminem. Nam quod ſedem doloris attinet, ea eſt talis, ut ſi velit æger ejus decurſum ab oſſe ſacro ad ſubjectum pedem digito commonſtrare, næ ille, veluti Anatomes peritiſſimus, ſuccur-

rentis iſchiadici nervi viam egregie perſequatur. Quod ſi potius HIPPOCRATES (*h*), ab hoc tractu doloris, cruralis venæ affectionem arguerit, excuſandus ob tempora in notitia nervorum caligantia. Et ſi PROSPER MARTIANUS (*i*), poſtquam verum profeſſi fuerant doctiſſimi viri JOANNES RIOLANUS (*k*), atque FERNELIUS (*l*), HIPPOCRATIS ſententiam nihilominus eſt ſecutus, ignoratæ ſanguinis circulationi tribuendum. Cum enim *in quodam cœmentario, hac iſchiade laborante, dum a vehementia doloris afficiebatur, (quod per paroxiſmos contigebat) venas omnes, per exteriorem partem coxæ læſæ, & cruris, diſſeminatas, mirum in modum videret intumeſcere, remiſſoque dolore ſtatim ſubſidere, ut ne veſtigium quidem earum apparet;* hunc venoſum tumorem, morbificæ materiæ deſcenſum in crus per venas manifeſto probare judicavit. Qui ſi venis illis denegatam afferendi poteſtatem cognoviſſet; & vehementia doloris affectæ partis muſculos ſic convelli (IV), ut extimas laxiores venas, expreſſo, diverſoque, ſanguine inflent; profecto intellexiſſet, hoc phænomenon nihil

(*h*) De Affectionibus Lib. I. (*i*) Loco ſuperius (*d*) citato. (*k*) Enchirid. Anat. Lib. V. cap. 3. (*l*) Pathol. Lib. VI. cap. 18.

potuiſſe minus, quam ſententiam HIPPOCRATIS comprobare.

VI. NEQUE poſitio tantum, tractuſque doloris, ſedem poſticæ iſchiadis nervoſæ in iſchiadico nervo locandam eſſe demonſtrant, ſed & varii affectus, ab hac iſchiade pendentes, idem comprobant luculentiſſime. Nam quæ pervicax adjungitur claudicatio, muſculorum femur cruſque moventium labefacta officia oſtendit: non diu autem ſolent muſculorum officia labefieri nervorum poteſtatem liberam obtinentium. Accedens etiam ſemiparalyſis offenſorum nervorum documentum dat inſigne: nam macies ſolet comitari, quæ torporem membrorum ab longa ſegnitie pendentem, ab impotentia diſtinguit, quam læſi nervi progignunt. Itaque ſi nervi affectæ partis in hac nervoſa iſchiade læſi ſunt, neſcio qui poſſit dubitari, omnium nervorum coxam tranſcendentium, iſchiadicum nervum, in quo dolor reſidet, cauſſam etiam doloris, ejuſque effectum inſidere. In eo igitur nervo dolor eſt; in quo cauſſa claudicationis reſidet; ab ejus paſſione affectæ partis ſemiparalyſis, & tabes.

VII. TABES nunc autem memorata nolim ut confundatur cum *iſchiadica tabe*, quam in libro *de glandulis* indicavit HIPPOCRATES. Hæc enim totius corporis eſt conſumtio, quæ ſit poſteaquam humor erodens in coxæ

acetabulum defluxit, idque insigniter ulceravit. Hectica namque febris, eo ex ulcere nata, corpus universum mortifere consumit. Quæ vero tabes nervosam posticam sequitur ischiadem, ea solas partes, dolore ischiadico pervasas comprehendit. Cum ea neque febris est, neque corpus reliquum compatitur, ut diutissime ferri intentata vita possit. Et nunc præcipue hominem habeo, tertium, & septuagesimum annum jam emensum, qui a longinqua nervosa ischiade postica, triginta jam pene annos, sinistrum crus insigniter macilentum fert, cætera sanus. Tantaque motus facultas eo est in crure relicta, ut baculo innixus gradum commode sistat. Quod ego puto ei potissimum obtigisse, quia tempore cæperit fluentibus hæmorrhoidibus laborare: quibus tertio quoque mense, vel in hac ipsa ætate, insignem sanguinis copiam egerit. Ulcerosa ergo, universalis, & mortifera est, atque ab arthritica ischiade pendet, ischiadica tabes dicta HIPPOCRATI: paralytica vero, & unius partis vexatæ, diuturna eadem, nec vitæ minax, quæ nervosam ischiadem sequitur tabes. Hanc tamen, ut ab illa, HIPPOCRATI memorata, tabe distinguatur, *ischiadicam* potius *atrophiam* nominabo.

VIII. SI nervosæ igitur ischiadis posticæ sedes in ischiadico nervo est; restat inqui-

rendum, qua hic nervus cauſſa laboret; qua in nervi parte cauſſa illa perſiſtat, ac unde derivet. Acris autem videtur, irritanſque materia, quæ in nervum iſchiadicum depoſita ejus ſtamina pungat, cauſſam dare dolori. Neque dubium ullum eſt eam ipſam materiem ſtaminum nervoſorum cavitatem non tenere, humore plenam, qui a cerebro deſcendat, nunquam in nervis, illæsô cerebrô, acri. Itaque nervorum ſtamina potius intercedere, vaginiſque celluloſis ſtamina ipſa ambientibus contineri videtur. Unde vero iſthæc materia ſit non facilis quæſtio videatur. Quo enim ex fonte in nervorum vaginas humor poteſt derivari, acris cum eo iſchiadis materia venire poſſe videtur. Fons autem ille duplex haberi ſolet. Etenim a ſpinæ cavo, unde iſchiadici nervi prodeunt, nonnihil humoris in eorum vaginas influere poſſe creditur: & a minimis certe arteriis, quæ vaginas ipſas nervorum pervadunt, non pauca videtur vaporis quantitas accedere. Præſtiterit ergo hujus humoris, qui nervorum iſchiadicorum vaginas pervadat, fontem utrumque, curatius paullo, quam ſit antea factum, conſiderare; ut certo conſtet inde in nervum iſchiadicum an acris materia dolorem efficiens poſſit deſcendere.

IX. PRINCIPIO igitur ſciendum, ſpinæ caveam, quæ a magno occipitis foramine

ad extremum uſque pervenit os ſacrum, per quam deſcendit medulla ſpinalis, præ reliquis animantibus datam homini ampliſſimam. Nam tanta eſt, ut non commodum modo medullæ tranſitum concedat, quod & reliquis animantibus eſt conceſſum : ſed quamvis ea medulla homini ſit plenior, cerebrumque imitetur, quo præſtat cæteris animantibus homo, longe etiam ſpinæ capacitas tantam medullæ magnitudinem exſuperat. Itaque circa medullam, per ſpinam deſcendentem, ſpatium ſupereſt inſigne. Hoc ſuperfluum autem ſpatium totum liberum non eſt. Per ipſum enim deſcendit dura mater, quæ a magno occipitis foramine, in tubum conformata, vaginæ inſtar, uſque ad imum os ſacrum, ſpinalem medullam includit. Tubus hic autem duræ matris neque adeo eſt amplus, ut undique ambitum attingat circumpoſiti ſpinæ cavi; neque tamen adeo eſt anguſtus, ut incluſam medullam proxime complectatur. Sed & a ſpinæ cavo aliquantum diſtat, maxime retrorſum, ad ſedem apophyſium ſpinoſarum; & ab ambitu etiam incluſæ medullæ inſigni ſpatio ſejungitur. Quæ duo intervalla, cum integer eſt homo, vacua non ſunt, ſed quodque ſuâ repletur materiâ. Nam quantum dura mater a ſpinæ cavi parietibus diſtat, farcimine ſemper vidi celluloſo repletum, molli hoc quidem,

fluentique, & pinguitudine fæpe diti; cujus vice, in tabidis vapor mucidus; mucus verus in hydropicis; fanguineus vapor in fetibus affuit, qui laborioſum ob partum ſuffocati perierint. Quidquid autem ſpatii eſt inter vaginam duræ matris, & medullam ſpinalem, id omne *plenum* etiam ſemper eſt: non medulla quidem ipſa in viventibus turgidiori, non nube vaporoſa; quod, in re adhuc obſcura, ſuſpicantur ſummi Viri; ſed *aquâ*, ei quidem ſimili, quam circa cor continet pericardium, quæ caveas cerebri ventriculorum adimplet, quæ auris labyrinthum, quæ reliqua tandem complet corporis cava, libero, aëri nequaquam adeunda.

X. Nec tantum hæc aqua complens ab occipite ad uſque imum os ſacrum tubum duræ matris, quo ſpinalis medulla vaginatur, undique medullam ipſam conſtanter incingit; ſed & in ipſo redundat calvariæ cavo, omniaque complet intervalla, quæ inter cerebrum, & duræ matris ambitum inveniuntur. Hæc autem intervalla ſub cerebri baſim ſemper aliquot occurrunt (*m*): nec rarum eſſe ſolet ut inter reliquum ipſum cerebri ambitum, & circumpoſitam duram matrem, inſigne intervallum inveniatur.

(*m*) Conf. Sternutamenti phyſiologiam fig. I. 57. & ſub. 62, & 137.

Quod in tabidis, & ſenibus ſolet in primis occurrere. In his enim cerebrum inſigniter coarctatur, duriuſque fit: quodque naturâ vix capere calvaria potuit, ætatis incremento, aut tabis vi, duratur, & ſenſim fit calvaria minus. Quantum autem magnitudinis cerebrum in his perdit, tantum a contactu ſubtrahitur duræ matris; & quidquid loci decreſcendo reliquit, aquoſus vapor collectus totum adimplet. In tabidorum itaque, ſenumque cadaveribus, calvariæ fornice diligenter exſecto, ſicubi jam illæſa dura mater circa cerebrum incitatur, aquoſus rivus ſtatim exſilit: quo exhauſto, concidit dura in cerebrum laxa tota, & in rugas faceſſit. Neque hoc tantum de cerebro, ſed de ipſa etiam valet medulla ſpinali, quæ in ſenibus ac tabidis fit exilior, ac majoribus intervallis, aqua repletis a circumpoſito diſtat tubo duræ matris. Adeoque in hominibus hæc videtur lex obtinere, ut circa ambitum medullæ ſpinalis ſpatium aqua completum ætate creſcat; nam quod nullum eſt pene in fetu, cujus medullam, maxime in collo, duræ tubus integre capit; ætatis incremento, in magnam amplitudinem evadit.

XI. TANTAM autem aquæ in ſpina, aut & circa cerebrum, collectionem, ne pervide-

fecit. Cerebrum enim perſcrutaturi caput a cervice vulgo præſecant : quod cum fit, reciſſo tubo duræ matris per ſpinam colli deſcendente, effluit humor omnis circa cerebrum collectus, medullamque ſpinalem, & inconſiderate perditur : apertâque inde calvariâ inter cerebrum, & duram matrem, intervalla omnia, quæ pridem aqua replebat, vacua deprehenduntur ; imponuntque Anatomico inanium ſpatiorum ſpecie, quæ forte diſſipabilis aura vaporis impleverit. Vix tum enim intra foveas calvariæ baſis, intraque præcipuos vaginales ſinus duræ matris (*n*), nervos cerebri excipientes, minima ejus aquæ portio ſupereſt, quæ priſtinæ colluviei documentum exhibeat. Qua ipſa diſſecandi perverſa ratione fit, ut, effuſo humore circa medullam & cerebrum collecto, in ejus locum aër intret, relictaſque ab humore ſedes occupet. Quæ ſolet cauſſa eſſe, cur cerebrum intuentibus, ſub membrana arachnoidea bullularum aërearum ſæpe acervus occurrat, ſummam ſulcorum cerebri partem occupans. Qui quidem acervus major, minorve eſt, pro majori, minorive, in ſubjectis variis, arachnoideæ, piæque membranæ, ſummis in ſulcis intercapidine. Ad

(*n*) Conf. de Aquæduct. auris humanæ internæ §. LXXV, LXXVI.

quas intercadines, a basi calvariæ, ubi arachnoidea se in spinam demittens a piæ matris contactu quam ampliſſime ſecedit, patentiſſima via eſt : per quam viam uti ſulcorum cerebri humor, diſſectô collô, facile effunditur, ita & ſe aër in humoris locum ſtatim inſinuat. Itaque nunquam aëreæ bullulæ ſub arachnoidea iis in capitibus invenire ſolemus, quæ, adhuc integro conjuncta trunco, diligenter aperiuntur.

XII. UT igitur poſſit tanta circa cerebrum, medullamque ſpinalem, humoris collectio manifeſte obſervari, ſequentia ſunt tentamina diligenter inſtituenda. Cadaveris integri caput erigatur, diſſectiſque tegumentis, atque oſſibus nudatis, horizontali ſectione oſſeus calvariæ fornix ſeparetur. In his autem initiis maxime cavendum eſt, ne dum ſcinditur os, aut a duræ matris nexu ſejungitur, perforetur alicubi dura mater. Quæ, ſi integra ſervata ſit, oſſe nudata, ubicumque incidatur, dum ſenis, tabidive fuerit cadaver, aquam effundet : ſin minus, cerebro videbitur exacte repleta. Durâ autem ſubinde diſſectâ, cerebrum nudetur : tumque ſub arachnoidea quam nullæ uſpiam, quantumvis minimæ, aëris bullulæ occurrant (XI) apparebit. Lobis deinde cerebri anterioribus ſuſpenſa manu elevatis, utraque ethmoidis cribroſa ſedes ſcatere aqua

obſervabitur : cerebrique reliqui elevatione apparebit, ſub nervorum opticorum conjunctionem, adque latera protuberantiæ ovalis, quidquid in capitibus a colo ſejunctis vacui ſolet inveniri, aquâ plenum eſſe. Quæ quidem aqua & ſinum quinti paris vaginalem, & meatum acuſticum totum impleat. Circa caudicem vero oblongatæ medullæ omnis intercapedo aqua completur : & ſi, caudice diſciſſo, cerebrum, & cerebellum extrahatur, erigaturque totus cadaveris truncus, tubus duræ matris, quo ſpinalis medulla continetur, aqua medullam omnem circumcingente plenus exacte obſervabitur. Quibus jam peractis, ſi ab aliquot lumborum vertebris latera præſecta fuerint, atque inferior pars tubi duræ matris, caudam equinam complectentis, jam detecta, incidatur, humor limpidus effluet; pro cujus effluxu, qui circa ſummam ſpinalem medullam humor erat ſenſim deſcendet, donec per imam apertionem totus effundatur. Quod ſi, capite integro, lumborum vertebræ aperiantur, incluſuſque tubus duræ matris incidatur, humor affatim emerget : ac poſtquam tanta humoris copia emerſit, quanta ad locum inciſum ſponte deſcendit, ſi caput cadaveris attolatur, quatiaturque, verſus locum apertum, quaſi nova ſcaturigine reſerata, vis aquæ uberior denuo redundabit. Quibus ego tentaminibus, in vi-

ginti pene adultorum hominum cadaveribus, vario tempore iteratis, quatuor, & quinque etiam aliquando, aquæ potui uncias ex ſpinæ cavo libere haurire : quam aquam limpidiſſimam frequenter in adultis, quamquam aliquando leviter ad flavedinem vergentem ; in fetibus vero difficili partu ſuffocatis, quantulacumque fuit, ſubrubram ſemper, atque opacam offendi.

XIII. NUM hæc autem collectio humoris circa cerebrum, ſpinalemque medullam, in homine ſoleat poſt mortem inveniri, qui dum vivit vacua habeat illa ſpatia, aut vaporoſa nube plena, turgidiorive medulla, non ſine quadam veri ſpe videri poſſet dubitandum. At enim in vita vacuum ſuſpicari ſpatium, quod a morte humore plenum inveniatur neque veriſimile eſt, & illa obſtat naturæ lex, qua ſemper conſtat, *Nuſpiam vacuum in animantium eſſe corpore, in quo quidquid libere exterior aër, ſolidumve non replet, impleat humor.* Nec ſi nubes vaporoſa, dum homo vivit, ſpatia illa teneret, tanti eſſe videatur, ut denſata poſt mortem eadem illa ſpatia poſſet aqua complere. Accedit quod collecti circa cerebrum, & ſpinalem medullam, veri humoris præſentiam, quam in homine vivo dubitamus, viventium quorumdam animalium diſſectiones affirmant. Variis etenim in piſcibus

cibus aut vivis, aut ſtatim a morte diſſectis, ſed potiſſimum in teſtudine marina, quam liberas quindecim pondo æquantem nuper vivam diſſecuimus, cum pro calvariæ capacitate cerebri moles eſſet perexigua, ut a cerebri ſede ad totum undique calvariæ ambitum, multum ſpatii intercederet; hoc omne ſpatium aquâ multâ complebatur, quæ circa medullam ipſam, ſpinæ cavum ceteroquin pene complentem, interſerta apparebat. Hoc tamen idem neque in vivis canibus potui, neque in animantibus volatilibus comperire; quia in his cerebrum, medullaque ſpinalis, tantæ magnitudinis tum in vita, cum a morte inveniuntur, ut cavorum, quibus continentur, capacitatem adæquent. Hæc autem animantia ſi ad collecti vaporis præſentiam confirmandam fuerunt non idonea, magno tamen exſtitere documento, cerebrum, medullamque ſpinalem, nihil a morte magnitudinis perdere. Quamquam qui in homine turgidiorom in vita medullam ſuſpicantur, & toti implendo ſpatio circumpoſito parem, debeant etiam animadvertere ne origines nervorum a medulla ipſa enaſcentium, quæ per ſpatium illud explicatæ in cadavere decurrunt, complicatas vivo in homine velint, atque compreſſas. Quod igitur ſpatium circa ſpinalem medullam invenitur, ſecun-

dum naturam & eſt, & aqua impletur, & in cadavere nil pene habet varii ab eo, quod in homine obtinet vivente.

XIV. MIRUM autem videatur Viros Illuſtres, qui vaporem cavearum corporis humani magna ſunt diligentia proſecuti, hanc ſpinæ inſignem adeo, & fere principem caveam vaporis divitem præteriviſſe. Quem ſpinæ vaporem, uti & qui reliquas omnes humidat corporis caveas, ab extremis minimarum arteriarum conſtanter exſudare, ac per venas minimas inhalantes denuo reſorberi, itaque in perenni ſtatu renovationis eſſe; extra omne dubium poſitum videtur: nobis præſertim, qui alias evicimus experimento (*o*), vere quædam venularum duræ matris inhalantia oſcula in ejus interna facie aperiri: qua de re hæſitaverat olim Illuſtris BOERHAAVII Nepos ABR. KAAVIUS (*p*). Nullus attamen dubito; quod nuperrime accredidit Vir ſummus HALLERUS (*q*); his ſpinæ aquis eas etiam ſubindè commiſceri, quas ſive a majoribus cerebri ventriculis, per lacunar, & SILVII aquæductum, ſive a propriis exhalantibus

(*o*) De Aquæductibus auris humanæ internæ §. LXXXVI. (*p*) Perſpiratio dicta HIPPOCRATI §. 611. pag. m. 273. (*q*) Elem. Phyſiol. Tom. IV. Lib. X. Sect. II. p. m. 77., 78.

arteriis, cerebelli ventriculus accipiat : cujus positio perpendiculata, & via ad spinæ cavum satis patens, defluxum humoris in spinam manifeste persuadent.

XV. NEQUE ad hanc miscelam aquæ ventriculorum cerebri, cum ea, quæ spatium implet spinali medullæ circumpositum, evincendam, obstat indoles coagulabilis, quam ventriculorum aquis vulgo attribuunt, quæque omnino, per nostra experimenta, in spinæ aqua nequicquam est. Nam, si recte experimenta instituantur, ventriculorum cerebri aquæ indoles una eademque invenietur cum ea, quæ spinam occupat. Hæc autem spinæ aqua igni admota non concrescit. Quoties enim ex cadaveribus haustas binas, tres, vel amplius ejus aquæ uncias igni admovi; quod septies me feciſſe coram in adversariis adnotatum invenio; semper ebullivit ea quidem, spumamque excitavit, odorem exhalantem juris carnium calentis odori persimilem; sed sensim in vaporem resoluta, absque vel minimo coaguli signo, evanuit. Quam sortem haustæ aquæ, quamvis, ut solent, paucæ, a majoribus cerebri ventriculis, constanter ostenderunt. Quibus in aquis jam hoc idem experimentum, non dissimili eventu, instituerat BELLINUS, *qui cavitatum cerebri lympham concipere calorem facile vidit, & in auras evanescere*

totam, & vix ſui veſtigium ullum relinquere in vaſe, in quo ad ignem evaporat (*r*). Quod ſuis etiam BRUNNERUS confirmaverat experimentis, aquas enim ventriculorum cerebri, *inſtituta evaporatione, cuticulâ obduci* vidit, *non tamen inſtar albuminis concreſcere, ſicuti alias lympha ſolet* (*s*). Pariaque iſtis fuerant experti BOERHAAVIUS inde (*t*), ac nuperrime Vir Illuſtris ANTONIUS DE HAEN (*u*).

XVI. NEC mihi videntur, in re manifeſta, contraria aliquot vel non ſatis repetita, vel non rite intellecta experimenta, ventriculorum cerebri vaporem coaguli capacem exhibentia, hactenus relatis Clariſſimorum Hominum, noſtriſque experimentis, recte præferre poſſe ſummos Viros, ei principio innixos, quod *cum aliqua experimenta ſuccum aliquem coagulabilem faciunt, alia vero ſuadent evaporari, prioribus plus ſit fidei præſtandum; quoniam mora & putredo evaporabilem reddere humorem poſſunt, nullus vero caſus coagulabilem reddat.* Nam, qui computruere, olidi, turbidique humores ſunt, limpidi nunquam,

(*r*) De motu cordis prop. XII.

(*s*) De glandula pituitaria. (*t*) Præl. ad Inſtitut. med. §. CCLXXIV. Not. *Tenuiſſimum.*

(*u*) Rationis medendi Parte IV. cap. V. p. m. 216. Ed. Vindob. 1760.

& inodori: limpidiſſimum autem inodorumque, ſemper ventriculorum cerebri vaporem, cum hæc habui tentamina, ſelegi. Neque verum profecto eſt coaguli naturam, quam poſſideat, humorem animalem perdere poſſe, acquirere, cum non habeat, nunquam poſſe. Nam e contrario in animantium corpore, humor potius, qui non habeat, coagulabilem poteſt indolem facillime acquirere, perdere qui habeat, difficillime. Siquidem nullus humor eam indolem perdit, niſi putredine ſumma, cujus caſus eſt perdifficilis, nec dum limpidus ſtet, ac inodorus humor poteſt adeſſe: acquirit vero concreſcibilem naturam facillimis cauſſis, & limpitudine ſervata. Ita ut ſi alia experimenta, limpido alicui humori, a ſanguine jam ſecreto, concreſcibilem naturam apertiſſime decernant, contra alia omnino negent; hæc, quæ negant, potius nativam humoris indolem oſtendere credendum ſit. Nam evaſiſſe coagulabilis facile præter naturam, limpitudine ſervata, & innodorus permanens humor potuit; perdidiſſe coagulum, iis dotibus ſervatis, certe non potuit. Quæ res conſtat experimentis. Omnes enim aquoſos humores; qui a ſanguine in quavis animantium cavea depo-nuntur, & ſecundum naturam coagulabiles non ſunt (XVIII); ſæpiſſime vidi coagula-

bilem indolem ſine ulla inſigni perturbatione acquiſiviſſe. Quam rem ſi exemplis velim ſingillatim oſtendere preclare video duo mihi fore invitiſſime facienda : primum ut ad hunc locum quædam transferam experimenta, quæ jam alteri labori opportunius deſtinaverim : alterum ut ab Hominum doctiſſimorum placitis, quæ maxime ſequi velim, atque potius ornare, cogente natura, videri debeam diſſentire. Faciam autem utrumque ne veritatis honori quidquam videar detraxiſſe. Itaque oſtendam in humano corpore omnes humores, qui ſecundum naturam a ſanguine ſecreti coagulari non poſſent, coagulabilem indolem facillimis ſolere cauſſis, & abſque gravi perturbatione frequenter adipiſci. Incipiam autem ab urina, quam nemo ignoret coagulabilem non eſſe; & ea tamen in quibuſdam, quæ protinus adſcribam, experimentis viſa eſt nobis coagulata.

XVII. MILES erat ſtationarius annorum duodetriginta, qui per multam æſtatem udiſſimas, molleſque Bajas tutatus erat. Circa finem ſextilis quotidiana intermittente febri ibidem eſt correptus, quæ quinto poſt die in aquam intercutem mirifice erupit. Ad hoc noſtrum Incurabilium Noſocomium inter initia ſeptembris tranſlatus eſt, noſtræque commendatus curationi. Ægrum hoc tempore, præter aquoſum enormem univer-

ſi corporis tumorem, quotidianis acceſſibus adhuc febris premebat: hydrops autem ſub acceſſibus creſcere in dies videbatur. Alvus erat ſicca, ſitis nonnulla, lingua albido muco oblita, animi dejectio ſumma, urinæ pauciſſimæ. Itaque febrim, ut quæ hydropem fecerit, augeretque, primum eſſe profligandam, mox relictum hydropa curandum conſtituimus. Primo igitur die ex radicis ipecacuanhæ drachma emeticum datum eſt, excuſſurum, educturumque, id quod primis in viis, febris fomes, adeſſet: hôc autem mucoſa aliqua bile imbuta egeſta ſunt, alvuſque bis mota. Sequentibus diebus doſes aliquot peruviani corticis ingeſtæ, adjectô rhabarbarô: ſic, alvo ſoluta, febriles acceſſus receſſere. Relictus autem, profligata febre, hydrops. Hic vero primum drachmâ pilularum ſcilliticarum ſingulis diebus veſpere exhibitâ, ſaſſafras decoctione ſuperpotâ, ad urinas proliciendas, curari cœpit. Sed multos poſt dies pulſus conſtanter frequentiores facti videbantur, alvus quidem paullulum citatior, ſed urinæ pauciſſimæ profluebant, & tumor hydropicus ultro creſcere videbatur. Tunc primum feror ad credendum, tantum hydropem, quem primo febris impetus excitaſſet, acribus diureticis vitæ vires augentibus, atque adeo veluti febrim redintegrantibus, per nos po-

tius auctum iri. Quod cogitatum adeo ſum poſtea in hujuſmodi caſibus verum expertus, atque proficuum, ut non aliunde profluxerint ſecundæ quædam hujus hydropis curationes, quas forte aliquando opportunius explicabo. In hoc itaque caſu placuit tartari cremorem, cujus effectus in provocanda urina, ſine inſigni pulſuum acceleratione, aliis experimentis compertos haberem, potius trahere ad uſum. Cæptum eſt mane ad unciam dimidiam quotidie dari, multa chamædryos decoctione ſolutus. Quo remedio ſic urinarum aucta copia eſt, ut, non facili exemplo, decem, duodecimve ſaturæ urinæ libras in ſingulas noctes æger excerneret. Cum autem, ut æger ipſe fatebatur, potus eſſet longe pauciſſimus, erat indubium, enormem illam urinarum copiam collectis aquis hydropa facientibus potiſſime detrahi. Quod etſi corporis tumor, manifeſto decreſcens, teſtabatur; placuit tamen, ad ignem admotis urinis, rem certo experimento definire. Qui enim ex cadaveribus tali hydrope confectorum, aquas intercutes plurimum materiæ coaguli capacis continere pernoveram, in ſpem veni fore, ut ſi tales aquas per urinæ vias æger excerneret, coaguli materiam, qua ſcaterent eſſent ad ignem oſtenſuræ. Quæ res, ut præceperam, experimento comperta. Nam duabus libris ejus

urinæ ad ignem admotis, cum pene dimidium evaporaſſet, reliquum faceſſit albam in maſſam, tenerrimo jam coacto ovi albumini perſimilem. Idque ſtetit experimentum donec uber ille urinæ fluxus perſtitit; quod & ipſi auditores, qui frequentes priori affuerant experimento, idem ſæpe retentando, ſunt experti. Neque tantum in auctis hydropicorum urinis, ſed in illis etiam, quas excreverint diabete correpti, hanc urinæ naturam coaguli materiam ad ignem exhibentem, quamquam non adeo inſignem, pari tentamine non ſemel comperimus. Primum itaque conſtat, urinas, quas in ſanis nemo coagulabiles invenerit, quandoque poſſe coaguli materiam continere.

XVIII. Neque tantum urina, humor ad coagulum non natus, viſa eſt nobis aliquando coaguli materiam habuiſſe, ſed vapores omnes, qui in caveis exhalant corporis humani, ſecundum naturam coaguli non capaces, ſæpe etiam morbi vi eam ipſam materiem oſtenderunt. Quod ego cum aſſero præclare video eos omnes contra nos inſurrecturos, qui coagulabilem indolem vaporis interni ſecundum naturam eſſe exiſtimant. Quos tamen omnes, pro eo quo veritatem proſequuntur amore, velim oratos, ſuum ut judicium paullifper ſuſtineant, donec & id aperiam, quod plurimis natura nos do-

cuit. experimentis, & ipſi per ſe cum cura iterum, iterumque, in naturam inquirant. Nam ut docti, ingenuique ſunt, minime vereor ne non brevi mecum profiteantur, vapores omnes in variis quibuſque corporis caveis exhalatos, ſecundum naturam coagulari non poſſe : & ſi quando coagulentur, præter naturam coagulari. Quod cum jam de eo qui ſpinam occupat, cerebrique ventriculos, oſtenderim (XV); reliquum eſt ut de pericardii, ac pectoris, de abdominis ac vaginæ teſtium humore confirmem. Humor autem pericardii, quoties limpidus atque exiguus, id eſt ſecundum naturam, invenitur, igni expoſitus integre evaporat, nec ullam ſui partem coagulatam oſtendit. Quod pluribus experimentis mihi conſtanter eſt compertum; quæ non tantum in hominibus ſæpe inſtitui, ſed quinquies etiam in vivis canibus. Quinimo in novimeſtri etiam fetu; a quo puros aquoſos ſecretos humores non exſpectes; cum ſanguinei vaporis pene unciam pericardium contineret; vapor hic expoſitus igni, ſi paucam excipias craſſamque ſpumam, carnium ebullientium ſpumæ perſimilem, maxima pars reliqua prorſus evanuit : ut ſatis videretur craſſamentum illud ab humore rejectum, ex ſanguine intermixto originem traxiſſe. Ex fetu autem altero ſemeſtri, cujus peri-

cardium vaporis ſature flavi drachmam continebat, expoſitus vapor ad ignem ſenſim in lentam, muco tamen, non coagulo, ſimilem, maſſam faceſſit. Ex vivis autem canibus, in hunc finem diſſectis, pericardii vaporem quoties detraxi, atque ad ignem expoſui, toties prorſum in auras, ſine ulla vel levi cruſtæ ſpecie reſidua, viſus eſt evanuiſſe. Qualia ego in viventibus inſtituta experimenta uti plurimi facio, ſic ad rem definiendam maximopere inculcem: ſiquidem in genuino pericardii humore, ac labis non ſuſpecto, quæ utcumque obſtare in cadavere morbido potuiſſet, inſtituta. Nec me LOWERI (*x*), aut LANCISII (*y*), KAAVII que (*z*) movent documenta, quæ videntur afferere coagulabilem indolem humori, quem complectitur pericardium: nam natura quem doceat vel hominum clariſſimorum documenta deſpectet, quorum auctoritati, ſi naturæ deſit teſtimonium, centantur ineptiſſimi. Quod ſi pro noſtris experimentis experturorum auctoritas non ſufficiat, requiraturque potius teſtimonium expertorum, unus mihi ſit omnes MALPIGHIUS, qui pericardii vaporem, *in bove præcipue*,

(*x*) De corde cap. 1. p. m. 6. 7. (*y*) De motu cordis cap. V. (*z*) Perſpiratio dicta HIPPOCRATI n. 741. pag. m. 316. 317.

levi ignis calore evaporare, & tenuissimam tantum crustam relinquere etiam *vidit* : quique *uncias quatuor ejus humoris, in sartagine super ignem expositas, evaporasse ante dimidiam horam, absque evidenti, & alta, ebullitione observavit; relicta gracili crustâ subrubrâ, quæ interdum carnis elixæ odorem* referret (*a*). Quæ nostris tam similia MALPIGHII experimenta, miror potuisse KAAVIUM & longe mutatis, perversisque verbis recensere, & ad roborandam sententiam afferentium coaguli capacem indolem humori pericardii sine ulla prorsus hæsitatione traducere. Quasi ad decernendam coagulationem humori satis sit si, postquam omnis evaporavit, *tenuissimam in fundo vasis, gracilemve crustam relinquat.* Qualem crustam lentescens etiam aqua simplex evaporata relinquit, nedum ea quæ a sanguine sit secreta, quam purissimam expectare hominis esset sanguinis, & aquæ naturam obliti.

XIX. PECTORIS item vapor, si pareâ etiam copiâ, & purus est, æque ad ignem totus evaporat, parem ut reliquùs aquosam naturam præ se ferat. Quod etiam imi ventris vapor ostendit : in quo longe frequen-

(*a*) De structura glandularum conglobat. p. m. 7. ed. Lond.

tius, ut qui ſæpius, quam pectoris vapor, collectus occurrat, inſtituere potuimus experimenta. De hoc tamen abdominis vapore ſemper nobis inſtitit ſuſpicio, num coagulum reſpueret, quôd natus aquoſus coaguli impatiens eſſet, an quôd halitu potius inteſtinalium fœcum putredinoſo; quo, ob gravem odoris notam, & non nihil lacteæ turbulentiæ, videri ſolet imbutus; coaguli capacem indolem in cadavere perdidiſſet. Hanc tamen eſt viſus dubitationem exemiſſe vapor ex viventium canum abdomine deſumptus; qui & limpidus, & recens, & fere inodorus, ut labem nullam videretur contraxiſſe, igni expoſitus, ſine ullo diſcrimine totus evanuit. Quæ ſors teſtium etiam vaginæ vapori contingit: in quo tamen incauto facilis poteſt eſſe occaſio errandi. Nam teſtium vagina, quæ guttulas aliquot continere vaporis naturâ conſueſcat, quæ ſi igni admoveantur prorſus evaneſcant, ubi paullulum majori vaporis copia ſcateat, fere tantum materiæ coaguli capacis ad ignem oſtendit, quantum conſuetam vaporis quantitas exceſſit. Quam ob rem contentus humor in vaginæ teſtium hydrocele magnam partem ad ignem ſolet coagulari.

XX. Neque tantum coaguli materia vapori vaginæ teſtium præter naturam adaucto ſolet immixta inveniri, ſed nullus eſt

neque ſpinæ, neque cerebri, neque pericardii, aut pectoris, abdominiſve vapor, qui, cum copia excedit, ſimilem materiam frequenter non exhibeat. Quæ res adeo eſt in promptu, ut ſæpe in uno eodemque ſubjecto, vapor ab altero pectoris latere collectus ad ignem evaneſcat, cum ab altero deſumptus, in quo copia redundet, coaguli plenus inveniatur. Divitem autem coagulabili parte vaporem non copia tantum incongruens loci naturæ demonſtrat, ſed novus etiam color oſtendit: ſaturus namque flavo vapor eſt, longeque a pura diſtans decoloratione aquoſa, cum coaguli materiam habet immixtam. Immiſcetur ei vero ſemper præter ordinem naturæ: itaque vapor, coaguli materia dives, morboſus eſt. Sic patientibus dydrocephalon ſolet cerebri, & ſpinæ vapor coagulo imbui; in pectoris hydrope collectæ aquæ coagulum excipiunt; nec minus illæ, quæ ſive pericardii, ſive abdominis, aut vaginæ teſtium hydropa conſtituunt. Ut ſit certe inquirendum, cur corporis humani caveas ſecundum naturam exiguus aquoſus vapor humectet, qui coaguli materiem habeat, quoties redundet, flaveſcatque, immixtam. Quæ tamen res, niſi originem vaporis ſecundum naturam expoſuero, apparere non poterunt.

XXI. VAPOR autem ſanguinis eſt ſoboles.

Sanguis vero quem cor alterno ictu urget per arterias in corpus universum, liquor est triplici partium ordine constans; altera namque pars est rubra, quæ innumeris anulis fit minutulis, quemadmodum coram docuere nos Cl. DE TURRE (*b*) experimenta: subflava altera, quæ concrescat ad ignem: tandem & mere aquosa. Quam partium varietatem sanguinis officia postularunt; destinatur sanguis enim ad omnes nutriendas corporis partes, easdemque fotas flexilesque servandas. Et nutritioni quidem unice facit serum, quod coaguli capax est; hoc enim secundum naturam vernici persimile, solidis partibus animantium facile adhæresçit. Hæc sanguinis autem vernix insigniter fluxilis est servanda; neque aliter enim glutinosus humor ad singula posset corporis puncta, nutritionis indiga, per vascula peranguста, pervenire. Fluxilisque servatur partim calore, quem anuli rubri solidiores immixti rapido motu progignunt, quique humorem vernici similem facile colliquat; partim aquâ intermixtâ, quæ adhæsionem solidarum partium interjecta diminuit, & ut impedit densitatem

(*b*) Confer ejus Epistolam ad NOLLETUM: & nuperius opusculum, quod inscribitur, *Nuove osservazioni intorno la storia naturale*. Neap. 1763. Tom. I. cap. IV. n. 66. & seq.

anulorum ferique sanguinis, sic solidorum omnium, ad quæ ducitur per arterias, flexilitatem adjuvat. Ita altera pars alterius adjuta ministerio egregium illud animalium liquidum conficiunt, quod ubi ad ultimos innumerabiles pervenit arteriarum ramos mirabili artificio distribuitur. Nam minimæ arteriæ omnes in ramos dissipantur exilissimos, quorum terminus est triplex: alii enim continuo tractu in sanguiferas venas transeunt; hi capaciores: alii in laminarum cellularium interstitiis ultima extremitate aperti desinunt; hi magis angusti: alii tandem angustissimi in libera superficie aut cavearum corporis, aut cutis, extremitate aperta terminantur. Itaque sanguis, ubi hos terminos arteriarum attingit, per ramos latiores, qui perferunt ad venas, integer, ac veluti toto corpore, transit; dum ad ramos minores, qui desinunt in spatiis cellulosis, serosa pars aquosæ immixta divertit; & in ramusculos, in superficie partium desinentes, pars aquosa, tenuissima omnium, & iis angustiis par, unice penetrat. In quo partium discessu nihil sanguis omnino perdit, nisi parum aquosi; nam venæ sanguiferæ primorum ramorum sanguinem resumunt; lymphaticæ inhalantes secundariorum; humor autem ramorum tertii ordinis integre evaporat. Et hic vapor si aëri ex-

po-

posita superficies partium est, fumi specie avolans dissipatur : talis insensibilis perspiratio est cutis universæ, narium, faucium, oris, pulmonum cavi : si vero partium superficies caveâ est inclusa, coërcitus repagulis in aquam adunatur; talis origo est aquæ cavi spinæ, ventriculorum cerebri, pectoris, pericardii, abdominis, vaginæ testium. Ubique est igitur perspirabile idem sive externum sit, sive internum : cujus a sanguine discessus necessarius est, & ad plurima utilis. Præcipue vero ubi serum coaguli capax partibus nutriendis est aptandum; quod ultra extrema quamminima vasa semper fit; nam aliquem ibi aquosæ partis discessum pati optimum est; siccius fit enim, adhæsionique paratius; & aqua divertens vel intrinsecus vaporat & lenit, mulcetque, & a coalitu defendit partium superficies; vel extrinsecus emergit, mollitque aëris vias, & cutim.

XXII. Et secundum naturam hæc est origo vaporis, quem emittit ubique corpus humanum : qui si parcus ac tenuis, neque coaguli particeps invenitur, vasorum per quæ prodit angustiæ tribuendum. Si enim ampliora excernentia essent vasa, ac naturâ solent, copiosius aquam, unaque crassius serum, & coaguli capax facile trajicerent : uti reapse trajiciunt cum, auctis

vitæ viribus, præter modum distenduntur. Sic incitato cordis, arteriarumque, motu cutis universa sudorem emittit, cujus multa pars coagulabile serum est; cujus rei indicio est tenax, duraque macula, similis illi, quam appingit aqua ictyocollæ particeps, in indusiis a sudore relicta. Sudat similiter iisdem ex causis pulmo, sudant fauces, nares, os: cujus sudoris materia est, frigore densata, quam reddunt catharrhosi. Ex eademque causa sudant partes internæ, quæ tamen, quôd a frigore tutæ sunt, liquidum serum servant, permixtumque vapori. Ea est autem animantibus lex numquam ut cordis vires, nisi in statu machinæ violento, sudare vasa cogant. Semper igitur sudat vas, id est, præter naturæ ordinem, crassiorem lympham & coagulabilem ejicit, cum vi majori consueto diffenditur; quam vim infert sanguis appellens, qui solito copiosior sit, aut impetuosior. Itaque vasa plenitudine sudant, sudant cum inflammantur: sic pulmonem inflammatum crustâ obductum sæpe vidimus corio pleuritico persimilî; inflammatum pericardium crustâ undique cum corde investitum polyposâ invenimus; & vaginæ testium hydrocele, cujus aquæ coagulantur; solet testis inflammatione præire. Tantum igitur est facile vapores collectos intra cor-

poris humani caveas coaguli materia imbui, quantum facile eſt ſudare vaſa intrinſecus vaporantia : quod æque tam eſt facile, quam cordis motum accelerari, & ſanguinis cum eo impetum, vaſorumque extremorum dilatationem. Idque cum ſemper fiat quando aut febris magna eſt, aut vehementes machinæ motus præceſſere, ratio eſt in promptu cur magna febri, aut ſuffocatione, extinctorum animantium ſæpe imbuti vapores coagulo inveniantur. Et cur in bobus, quos, anteaquam occidant, ſæpe multo laniones, magnoque curſu fatigant, pericardii vaporem *concretæ* ſimilem *gelatinæ* deprehendere potuerit LOWERUS (*c*). Itaque eorum qui magnis febribus extinguuntur ſecundum naturam vapores non ſunt ; neque poſt magnos curſus animalium vapores interni inveniuntur puri. Experiri igitur volentibus num, ut antea (XVIII, XIX) oſtenſum eſt, vapores interni coaguli ſint expertes, auctor ſim, ut vel vivum brutum animal aperiant, vel hominum repentino exſtinctorum, quod ipſi attendere ſolemus, cadavera perluſtrent Sic itaque concludamus, quidquid in ſanguine coaguli capax eſt, aptumque

(*c*) De Corde cap. I. p. m. 7. Ed. Lugd. Batav. 1740

partium nutritioni, numquam, in ſano ſtatu, per vias vaporem emittentes effunditur : ſervat id natura, non perdit : & quoties vapor coaguli materia ſcatet, impurus eſt, & ſudore interno præter naturam imbutus : purus autem, & coaguli capax ſecundum naturam nullus vapor eſt. Eſtque perutile lympham coagulabilem cum vapore naturaliter non effundi : effuſa enim nutritioni corporis detrahitur : &, quod magis noxium eſt, partium internarum ſuperficiebus accreſcit, quas & cruſtat, & ſæpe contra naturæ ordinem colligat. Nec morboſa illa ligamenta, quæ ſive pulmonem pleuræ, ſive pericardium cordi, poſt harum partium inflammationes, revinxiſſe frequenter obſervavimus, aliam originem obtinuere. Condonent ergo doctiſſimi Viri, qui ſerum coaguli capax humoribus accenſent, qui a ſanguine, ut ajunt, ſecernuntur, argumento innixi vaporum internorum, quos ſecundum naturam coagulari poſſe perperam crediderunt, ſi expunctum velle dixero a ſerie humorum ſecretorum a ſanguine ſerum potens coagulari.

XXIII. Hactenus probatum eſt vapores omnes corporis humani, ſecundum naturam coagulari non poſſe, coaguli materia tamen præter naturæ ordinem poſſe imbui. Cum contra nulla ſint exempla, quibus

poſſit oſtendi, humores alios coaguli capaces puritate ſuperſtite, eam naturam perdidiſſe. Itaque conſtat, experimentis limpidum aliquem humorem coaguli expertem demonſtrantibus magis eſſe fidendum, in ejus qualitate ſecundum naturam pernoſcenda, quam coaguli materiem in eodem exhibentibus (XVI). Nam coaguli adeptio morboſa eſt, & facilis, fitque humoris limpſitudine prope ſervata ; amiſſio perdifficilis, & puritate ſuperſtite numquam obſervanda. Quod igitur ſpinæ vaporis coagulari nihil poſſit, nullimode obſtat, quo minus ventriculorum cerebri vaporem ; impotem etiam coagulari, habere queat immixtum (XV).

XXIV. NUM deſcriptus (IX) autem ſpinæ vapor vaginas nervorum a ſpinali medulla enaſcentium penetret ; ut quemadmodum toti medullæ, ſic enatis inde nervis, & per corpus decurrentibus, balneo & fotui ſit, reſtat ut diligenter inquiramus. Mihi & nervis inſervire non omnino videtur improbandum. Singulos enim nervos a ſpina prodeuntes, appendice quadam, infundibulo ſimili, laxæque inſtar vaginæ, excipit tubus idem duræ matris, quo ſpinalis medulla continetur ; eaque vagina nervi libera comes eſt, donec jam jam exiturus a ſpina, ganglium nervus efficit. Ira-

que, quum cavea vaginarum omnium ſpinæ nervos excipientium continua caveæ ſit tubi duræ matris medullam ſpinalem complectentis, eodemque vapore perpetim repleatur, ad ganglium uſque ſuum ſingulos nervos ſpinæ vapore foveri manifeſtum eſt. Dubium itaque reſtat an etiam ultra ganglium. Vagina enim ſingula duræ matris, hactenus patula, circa ganglium vehementer adſtringitur: inde vero in celluloſas laminas evaneſcit, quæ partim undique nervum complectuntur, partim ſingula etiam nervoſa fila obveſtiunt. Via igitur ultra ganglium tranſituro vapori videtur impedita: quam tamen aërne, hydrargyrumve trajiceret, voluimus experiri. Trajecit autem utrumque. Nam impulſus aër per tubum patulo vaginæ oſtio citra ganglium applicatum, ganglium ſuperavit; eoque vaginæ omnes, nervum ultra ganglium veſtientes, protinus intumuere. Eâdemque viâ injectum preſſumque hydrargyrum ganglii anguſtias tranſilivit, inque ipſas celluloſas nervi vaginas penetravit. Quæ tentamina in iis potiſſimum nervorum vaginis inſtituimus, quæ nervos in iſchiadicum truncum coalituros extra ſpinam perducunt. Et quamquam aëris, & hydrargyri, tranſitus ultra ganglium non ſine aliqua preſſione potuerit obtineri, levis tamen ea preſſio fuit, aut

certe non tanta, quæ obſtaculum argueret, quod per ſe in homine vivente ſpinæ vapor abſente preſſura, ſuperare non poſſet. Si vero cogitetur vaporis ſpinæ puritas, & indoles aquoſa, longe penetrantior aëre, ac hydrargyro; unaque in vivente quam ſint viæ trajiciendæ laxiores, & humor trajecturus calore penetrantior; ratio ſufficiet, cur non poſſit omnino eorum ſententia improbari, qui ſpinæ vaporis beneficio, etiam ultra ſpinale ganglium, nervos exiſtimant gaudere.

XXV. QUOD ſi hujus ſpinæ vaporis coaguli capax natura conſtitiſſet, & non potius ad ignem nullimode concreſcens (XV), nunc facile aſſentiter ſummis Viris, qui MALPIGHIUM (*d*) opinantur, quum *incisô tenui nervulô hinc inde per caudam bovis excurrente, ac ungue compreſſo, humorem glutinoſum terebinthinæ inſtar* expreſſit, hunc ſpinæ vaporem, vaginas nervorum percurrentem, elicuiſſe. Nunc autem alio ex fonte is glutinoſus humor repetendus, cui videtur parem in nervo jamdiu ſecto HEISTERUM (*e*) etiam obſervaſſe; qui *facturus in cane experimentum nervum* neſcio quem, *vulneravit; quo*

(*d*) Oper. poſthum. p. m. 27. ed. Ven.
(*e*) De Rachitide.

facto, canis poſtea convulſionibus miſere torquebatur. Poſt tres autem circiter menſes, in eodem cane *diſſecto, ubi vulnus illud antea inflictum fuerat, veluti glanduloſam concretionem reperit inſignem, quam a ſucco nervoſo è nervi punctura emanante ortum ſuum habuiſſe* putavit. Et quamquam certe pigeat quem nervum vulnerarit nullimode HEISTERUM meminiſſe; & ſuſpicio valere poſſit tendinis pro nervo vulnerati: ne peritum tamen hominem negligentiæ inſimulem, & ut aliquid ſecutis convulſionibus tribuam, quæ nervo potius, quam vulnerato tendine naſci ſolent, hoc quoque experimentum ad evincendam in nervis glutinoſi humoris præſentiam non ineptum judicetur. Hujus autem humoris dum in nervis dubitari exiſtentia non poteſt; quandoquidem nobis etiam MALPIGHII experimentum repetentibus manifeſte occurrit; eſt tamen origo, quæ a ſpina eſſe non poſſit, aliunde repetenda. Hanc MALPIGHIUS, & HEISTERUS a cerebro deduxerunt; adeo ut verum nervorum ſuccum, per fiſtularum nervoſarum cavum naturaliter decurrentem, gluten illud eſſe judicaverint: perperam, ut opinor, uterque; nec rectus ſuarummet obſervationum interpres, quod mirere, MALPIGHIUS. Nam ſi expreſſis iiſdem ner-

vis in primo exortu a ſpinali medulla, cum vaginam duræ matris nondum eſſent (XXIV) adepti, glutinoſum illum humorem occurrere non vidit, qui, vaginis acceptis facile prodiret (*f*), intelligere debuiſſet, non tam *ob mollitiem*; quam certe non tantam illo in exortu nervi habent, ut *compreſſi lacerentur*; quam potius ob defectum vaginarum, glutineum humorem reddere nequiviſſe. Accedit quod diſciſſa vivi canis ſpinalis medulla; per quam verus a cerebro nervoſus humor deſcendit, ac tranſit in nervos; mihi ſit viſa e ſede diſſecta humorem emanare mere aquoſum, ac facile diſſipabilem, non lentum, & concreſcentem: quod jam proprio experimento vidit etiam BOERHAAVIUS (*g*). Hancque veri nervoſi humoris a crebro in nervos deſcendentis indolem eſſe aquoſam, & coaguli impotem, præter hæc experimenta & ratio ſuadet, & illa etiam, puto, manifeſte evincunt, quæ in cane inſtituit, ante hos novem annos, ſingularis eventi experimenta Cl. MOLLINELLIUS (*h*). Qui ex cellulis diu ligati octavi nervorum paris, in quas

(*f*) Loco proxime citato.
(*g*) Præl. ad Inſtit. §. CCLXXIV.
(*h*) Bononienſis Academiæ Comment. Tom. III. p. m. 282.

verus videbatur cerebri humor descendisse, non quidem glutinosum, sed *tenuissimum* elicuit, *albicantemque liquorem, & citissime evanidum.* Igitur humor, quem pressi nervi promunt concretionis capacem, cum neque a spinæ cavo, neque a cerebro esse possit, quam habeat originem restat inquirendum.

XXVI. HÆC autem origo apparere non poterit, nisi veram antea ejus humoris sedem definiamus. Et quidem concrescibilis ille humor non in fistulis nervosis, quarum cavum opinor nemini visum, sed in vaginis cellulosis nervorum filamenta complectentibus contineri videtur. Quam ego rem didici, postquam aliquoties nervos illos, aut suppares diligenter expressi, quos MALPIGHIUS edixit. Ita namque vidi evadentem illum humorem inter nervum vaginamque patentissime pertransire. Quem ipsum attamen transitum potius per *fistulas nervosas*, quam per vaginas esse, fortassis festinanter, MALPIGHIUS affirmavit; nam si fistulas illas, quoad effici potuisset, vaginis exutas voluisset exprimere, nihil protinus glutinei, ut quidem in nervis nondum spinam egressis (XXV) observavit, potuisset elicere. Potest itaque tuto jam disquiri undenam hunc humorem accipiant nervorum vaginæ : & vero cum neque a cerebro ha-

beant (xxv), neque a ſpinæ cavea (xv), reſtat ut a propriis illis arteriis accipiant, quæ vaginas omnium nervorum ſolent percurrere : quæque, ut in reliqua interſtitia celluloſæ membranæ (xxi), nervorum etiam in vaginas humorem concreſcere aptum vapori immixtum eructant. Amplam hanc enim vaporis viam oſtendit aqua tepens, quæ injecta in cruralem arteriam, uti reliquam cruris celluloſam membranam, ſic nervorum vaginas patentiſſime invadit. Quibus in vaginis, donec animal vivum, calidumque eſt, quidquid illius humoris emanant arteriæ fluidiſſimum eſſe puto ; lentius a morte, & frigoris acceſſu glutinoſius fieri. Re namque ipſa nervi in vivis animantibus, actuve calentibus, expreſſi, aquoſum ex vaginis humorem, non glutinoſum, dant : ex frigidis demum nervis jam glutineus elicitur. En igitur demonſtratum duos eſſe fontes unde in vaginas quorumcumque nervorum derivet humor, calvariæ, aut ſpinæ cavum, propriaſque ipſarummet vaginarum arterias : & illinc pauculum & aquoſum mere ; plurimum ex arteriis, & partim concreſcere aptum humorem vaginis impertiri. Nunc quando in hoc humore, qui nervorum etiam iſchiadicorum vaginas pervadit, cauſſa illa poſticæ iſchiadis nervoſæ dolorem excitans re-

fidet (VII), quomodo hic nervoſarum vaginarum humor dolorem iſchiadico nervo inferre poſſit inquiramus.

XXVII. DOLOREM autem poteſt inferre, vel quia copia excedens vaginas, nervumque concluſum immane imbuat ; vel quia redditus acer nervum pungat, ac irritet. Utrumque videntur enim edocere, atque definire, experimenta. Siquidem vidi ; quod eſt etiam ab HIPPOCRATE (*i*), & CÆLIO AURELIANO (*k*) deprehenſum ; ſuppreſſo hemorroidum, uterive, fluxu ſanguinis conſueto, lacte etiam lochiiſve repreſſis, poſticam iſchiadem nervoſam ſuperveniſſe : quibus ex cauſſis non pravitas humorum, ſed redundantia videtur feciſſe iſciadem. Validos item ictus coxa exceptos, aut nimias in ponderibus elevandis coxarum diſtractiones, poſticam vidi pariter iſchiadem nervoſam excitaſſe. Quæ cauſſæ ſtimuli vi in coxæ nervos copiam majorem ſanguinis videntur attraxiſſe. Sed etiam obſervatum quamplurimis rheumatico viru, venereove, vexatis, uti plurimas alias cor-

(*i*) Popularium Lib. V. num. XXXIII. in Polemarchi uxore p. m. 793. Tom. I. editionis LINDANI.

(*k*) Morborum Chronicorum Lib. V. Capit. I. p. m. 547. Edit. AMMANNI Amſtæl. 1722.

poris ſedes, iſchiadicos etiam nervos pertinaciter indoluiſſe: habeoque exempla numeroſa poſt ulcera diuturna penitus occluſa, nervoſam hanc iſchiadem perpeſſorum. Quæ videntur documento, ex infecto jam ſanguine, pravum vaporem nervorum iſchiadicorum vaginas retuliſſe. In aliis ſæpe vidi ob frigus immodicum, crure, coxave receptum, eamdem iſchiadem eſſe natam: in quibus niſi dicas ſanum antea vaporem vaginarum iſchiadici nervi exteriorem illam cauſſam depravaſſe, unde repetas iſchiadem, cauſſam deſideres.

XXVIII. CUM adeo vero ex facili ſoleat accidere, ut quæ maxime cauſſæ vel augendo vapori, vel aſperando ſunt aptæ, tot alios prætereant nervos corporis humani, iſchiadicos autem, dedita velut opera, & graviter impetant, & pertinaciter occupent; non immerito quæri poſſet num nervorum iſchiadicorum vaginæ peculiarem aliquam habeant diſpoſitionem, cujus maxime cauſſa in eas noxas frequentius, & gravius incurrant, quibus cæteri fere nervi ſunt immunes, ut e ſanguinis maſſa redundantem vaporem, acreſque particluas ſuſcipiant, & exterioribus cauſſis adeo graviter afficiantur. Et mihi quidem plures videntur habere: quarum eſt certe princeps laxitas, & amplitudo, quæ nervorum iſchiadi-

corum exterioribus vaginis tanta contigit, quanta, quod sciam, nulli alii nervo corporis humani. Notum namque est, ischiadicum nervum multiplici origine à spina prognatum post majorem femoris trochanterem in unum truncum coalescere, quo non major nervus toto in hominis corpore invenitur Hoc autem in trunco quatuor, vel quinque radices, seperatim a spina venientes, uniuntur; quæ non fila nervosa modo, sed & vaginas suas omnes in unum conjungunt. Et hæ quidem vaginæ, quas dixeris nervo originarias, nulla supervacua laxitate laborant: quin imo, nervo, quem includunt, semper aptissime adstringuntur. Laxitas autem, quam nimiam asserui, novis quibusdam aliis inest vaginis, quæ facto jam ischiadici nervi trunco tandem superveniunt. Eas adjicit cellulosa membrana, quæ occurrit copiosissima, & magnis laminis dives, ubi primum nervus in truncum coalescit: ea vero, ut vidi ad hunc diem, solet pinguitudine carere. Laminæ autem hujus membranæ quamquam potius necessario officio, quod nervi trunco per sui medium transvadenti præstare debent, quam destinatâ fabricâ, atque decursu, vaginas nervo dant: adeo tamen affabre transcenti nervo sæpe accommodantur. ut ad eum vaginandum, non tam loci necessitate

conferre, quam præfinito fabricæ conſilio poſitæ ibi eſſe videantur. Siquidem quandoque vidi; quod & coram in ſiniſtro iſchiadico nervo in viri cadavere contueor; has extimas vaginas; quas poſſis *acceſſorias* appellare; infundibuli formâ recens conflatum nervi truncum excipere; & hinc ſummo infixas trochanteri, illinc marginato veluti orificio deſcendentem nervum inhiare, exceptumque continuo uſque in crus comitari. Eſtque præſens vagina adeo elegans, ut ſcalpelli manubrio inter nervum, vaginamque verſato, veluti enſis laxa vagina exceptus, iſchiadici nervi truncus videatur.

XXIX. ADJUVAT hanc nativam extimarum vaginarum iſchiadici nervi laxitatem adſitorum muſculorum non ſatis proxima preſſio: qui muſculi protectum præcipue trochantere majori, veluti ponte, nervi truncum vix leviter ſolent attingere. Qua conſtanti laxitate quantum hæ vaginæ excipiendo vapori quem arteriæ exhalant (XXI), in homine aptæ ſint; quantum excepto in ſe ipſis retinendo peridonæ, neminem arbitror non videre. Ad hæc, arteriarum iſtas iſchiadici nervi vaginas percurrentium magnitudo eſt tanta, quantam non aliis ullis vidi forte datam reliquorum nervorum vaginis. Facit hæc autem magnitudo vaporis fontem uberiorem. Quam ob rem num-

quam vapore vacuas vaginas illas invenio : quem imo coactum etiam aliquando deprehendi, peneque gelatinosum. Et ea certe coactio mihi visa est simul ejus vaporis indolem probare concretionis capacem, simul & naturalem ejus copiam in his vaginis esse insignem. Quamquam existimo coactionem in vapore post mortem successisse : caloris enim defectui tribuenda, qui non solet in vita nervis facile deesse. Nervorum namque truncos, ramosque præcipuos, natura & communi partium calore, & musculorum in primis, quibus subjacent, accubitu solet defendere Qua ratione vapor in nervorum vaginis neque redundare potest, neque frigore figi. Et hæc in nervis defendendis naturæ providentia elucet adeo per corpus humanum, ut fere duo tantum insignes nervi excipi possint, non sine maximo, consilio eo munere defecti : quorum nervorum alter est in cubito, alter in crure. In cubito enim nervus insignis; *cubitalem* Anatomici vocant ; inter olecranon ulnæ, & condylum humeri interiorem, ex aversa flexuræ cubiti parte, pene subjectus cuti decurrit : qua in sede, musculosi incubitus ministerium, quo tot alii gaudent nervi, cubitalis desiderat. In crure vero multa ischiadici nervi pars assimilem cubitalis nuditatem experitur. Natus enim a spina radi-

radice multiplici poſt majorem femoris trochanterem coaleſcit in truncum iſchiadicus nervus : interque illum trochanterem, gluteumque muſculum majorem, quadratum femoris, caputque bicipitis, via ſatis facili, & laxa, deſcendit ad poplitem, bicipiti ſubjectus, ac ſemitendinoſo. In toto hoc tractu ambitur nervus undique muſculis, non adſtringitur ; totuſque vaginis laxiſſimis molliter continetur. Truncus vero, ut poplitem attigit, in duas partes præcipuas ſecedit : quarum altera major, directionem trunci proſequitur, ſuramque penitus intrat, inter principia muſculi gaſtrochnemii ; cui muſculo ſubjecta, & valenter adſtricta, verſus calcaneum deſcendit : minor altera vero pars cruri exterius advoluta antrorſum deflectit. Minor autem hæc altera pars eſt ob nervoſorum ſtaminum quantitatem minorem, ſed vaginarum laxitate trunco ſuppar. Nam a trunco profecta per exteriorem inferioremque genu partem oblique deſcendit, imam ſupergrediens capitis fibulæ ſedem. In quo toto deſcenſu a trunco ad fibulam omni muſculo nuda eſt, cutique ſubjecta, progreditur. Laxis ideo hac tota in ſede, & vapore divitibus gaudet vaginis. Superato fibulæ capite, inter peroneum longum, fibulæque corpus deſcendit : indeque ſub longo va-

dit digitorum pedis extenſore, tandem inter longum extenſorem pollicis, & tibialem anteriorem. Hactenus muſculis ſepulta, ſed mox priſtinæ reſtituta libertati. Nam, ut extenſorem pollicis evadit, ſæpe ad ſeptem uſque tranſverſos digitos ſupra malleolum exteriorem, bifariam dividitur, & per priorem cruris partem extrinſecus vergentem, muſculis iterum nudata, cutique ſubjecta deſcendit. Pergit autem ſub cute deſcendere ad ſuperiora uſque, exterioraque dorſi pedis, donec tandem in ramos diſſipata in pedis carnibus deſinat.

XXX. TRUNCUS igitur iſchiadici nervi, anteriorque propago in crus demiſſa, non, ut propago altéra ſuram invadens, muſculis incluſa, ſtrictaque decurrunt, ſed maximam partem aut nullum habent muſculorum accubitum, aut perquam levem. Hæ itaque nervi partes vaginis laxioribus ambiuntur, vaporeque divitibus, & ideo longe aptis, quæ, præ cæteris reliquorum nervorum vaginis, ſuperfluos humores, quandoquidem iis machina laboret, ſibi recipiant. Solet enim in laxiora loca, & minus reſiſtentia, corporum undique nitentium facilior eſſe receptus. Quem ego receptum in his vaginis opinor, non modo ſuperfluis, ſed pravis etiam, acribuſque humoribus poſſe facilem eſſe. Acrium et-

enim humorum vim irritabiliora vaſa maxime ſentiunt, quæ, ſi intrinſecus ſtimulo perciuntur, acre perciens, urgent, actuoſius reddunt, & vel ſibi infigunt, & retinent, vel expellunt audacter in vicina, quæ ſpectent, ſpatia celluloſa. Vaſorum autem irritabilitas tunicarum, quibus conſtant, teneritudinem exigit: teneritudo autem tunicarum ſemper major eſt in vaſis, quæ vicinarum partium preſſioni minus omnium ſubjecta ſunt: quod fere proprium eſt vaſorum vaginas percurrentium trunci, prioriſque propaginis iſchiadici nervi. Eſt igitur de natura corporis humani, ut in his potius, quam in ceteris aliorum nervorum vaginis ſive copia redundent, ſive acredine peccent ejus humores, maximam inveniant opportunitatem nocendi. Quam ego puto nulli hominum deeſſe, quamquam aliqui eſſe poſſint ei noxæ opportuniores: quemadmodum illi ſunt, qui nervorum iſchiadicorum vaginas naturâ laxiores habeant, nudioreſve conſueto. Nam ſicuti ad ophtalmiam, ad anginam, cartarrhumve præ aliis alii procliviores ſunt, ob locorum, quibus morbi illi inſident, peculiarem in illis corporibus habitum; ſic homines poſſunt eſſe ad patiendam iſchiadem intrinſecus excitatam diſpoſitiores. Ut vero ex cauſſis extrinſecus coxæ applicitis fiat poſtica iſchias

nervoſa, ingenita iſchiaco nervo, & omnibus eadem ineſt diſpoſitio. Tam frequentem namque habet muſculorum nuditatem (XXIX.), ut frigus, aliave fortuito in coxam extrinſecus incurrentia, facile in ejus truncum, cruralemque propaginem, vim poſſint ſuam proxime exercere. Quam pariter vim non ſemel vidi propaginem nervi alteram in ſuram demiſſam identidem retuliſſe. Retulit ſubinde vero, tanquam doloris radiis a trunco procedentibus invaſa: & ſi forte doluit conſtantius, quaſi doloris cauſſis inſeſſa, id raro accidit, & illis opinor in ſubjectis, in quibus ea propago non ſatis eſſet muſculis adſtricta; aut quando tanta vis acris materiæ in iſchiadicum nervum incubuerat, ut, muſculis invitis, in illam ſuræ propaginem irrumperet (XXXVI).

XXXI. HACTENUS mihi videor probabiles cauſſas protuliſſe, quæ iſchiadicum nervum cogant indolere (XXVI), & cur ejus nervi truncus, priorque propago in crus demiſſa, doloris tractum ſæpe ſuſtineant (XXIX), præque cæteris machinæ nervis, cubitali excepto, doloris cauſſis capiendis ſint maxime idonea. Quo in cubitali nervo non eſt cur quiſpiam curioſe quærat diſpoſitionem eandem fere eſſe, paſſionem rariorem. Etſi de illa enim paſſionis raritate cauſſari parvitas poſſit nudæ ſedis nervi cu-

bitalis ; non tamen tanta, ut creditur, ea raritas eſt. Siquidem vidi frequenter cum iſchiadico nervo cubitalem etiam dolere, idque præcipue cum cauſſa doloris fuit interior, ſic ut potuerit utrique nervo occurrere. Quam doloris ſocietatem & conſenſum in cubito, atque coxa, ſic ut uno eodemque tempore ambæ illæ partes indolerent, tractanti mihi plurimos rheumatico, venereove viru divexatos videre contigit ſæpiſſime : nec dubito quin, ſi animus ſedulo advertatur, dolorum hoc connubium frequenter occurrat. Imo quemadmodum in coxa natum antea dolorem ſenſim ſæpe vidi ad pedem deſcendiſſe, vel in pede natum petiviſſe coxam ; ſic frequenter in cubito reſidentem dolorem, & ad humerum aſcendere, & ad poſtremos vidi manus digitos propagari. Tantaque eſt in his doloribus ſimilitas, atque conſentio, ſive partium indolentium eadem diſpoſitio, ſive nati doloris natura ſpectetur, ut cenſeam recte CELSUM (*m*) utriuſque doloris judicia conjunxiſſe, pene etiam exæquaſſe. Ego vero ſi nomen iſchiadis non fuiſſet a ſede, doloris, ſed a forma profectum, minime dubitaſſem illum brachii dolorem *nervoſam*

(*m*) De re Medica Lib. 2. cap. VIII. p. 75. Edit. Roterd. MDCCL.

cubitalem ischiadem appellare. Convenit enim cum postica ischiade nervosa, forma, sede (XXIX), symptomatibus (IV), curatione (LV).

XXXII. CUM igitur uber, acerve vapor in extimis vaginis ischiadici nervi firmiter immorans posticam efficiat ischiadem nervosam, quomodo symptomata ischiadis omnia, effectusque gignat, videamus. Et primo si a nimia copia vaporis orta est ischias, distrahentur necessario nervorum vaginæ, & inclusa nervosa filamenta comprimentur: itaque dolebit minus quam torpebit crus. Contra si peccat vaporis acredo: tum enim dolor erit acrior, & permanens. Sed, utralibet ex caussa duxerit originem, vesperti-nis temporibus ischiadica passio semper erit acerbior. Incalescit enim vespere hominis machina, & tum quod incitato sanguinis motu major vaporis copia in vaginas nervorum derivatur, vel quod, aucto calore, acris materia vaginis concluſa impellitur, & excitatur, ischiadicæ passionis fiet incrementum. In quo incremento quantum ægri quandoque crucientur, vix puto verbis explicari posse. Equidem vidi qui misere noctes ducerent ad diluculum insomnes, ischiadicis cruciatibus acriter divexati: cumque lecti calorem ferre non possent, aut vigiles totas noctes inambulando transegisse, aut,

lecto relicto, recubaſſe humi. Et vidi qui, ut tantulum diu negati capeſſerent ſomni, capiti ſubjicerent pulvinar, nudum autem corpus intecto ſolo inſternerent. Eſtque in eadem caloris adaucti pernicie poſita ratio, cur poſt crapulam effuſiorem, poſtque magnos machinæ motus augeſcat iſchiadicus hic dolor, & conſuetam veſpertinam exacerbationem anticipet. Itemque cur iſchiadici doloris major ſit æſtivo tempore vis, major cum æger laneo, quam ſtramineo lecto recubuit. Et ex laneo quidem lecto quot poſt noctem dolore vigilatam vidi ægros ſurrexiſſe, per integras etiam horas ſtare pedibus nequivere; impedita cruris male affecti extenſione; paullatimque erexerunt ſe prout aura frigidior cubile pervaderet, aut crus invitum agitaretur. Quæ duo quod calore exagitatum in vaginis nervoſis acrem vaporem forte ſedarent, ac uberius accurrentem repellerent, videntur profuiſſe. Semper autem probat calor ſi dolorem aliquem intendit, acrem, exſuperantemve materiam doloris illius potiorem cauſſam efficere. Cujus indicii quanta utilitas ſit, is, qui curandis ægris operam locet, poteſt intelligere. Nam in dolorum turba, queis maxima conſtat pars morborum, ſæpe ſumus in ancipiti. Alios namque dolores veſpere acerbari videmus, ma-

ne mitescere; alios contra matutinis in horis fieri graviores. Utrorumque dispar natura manifesta est. Caussa disparitatis non manifesta. Hanc tamen elucidant, caloris effectus. Nam doloribus vespere increscentibus calor obest, mitescentibus prodest. Illis ergo doloribus caloris effectus obsunt, istis prosunt. Caloris autem in humores effectus sunt rarefacere, solvere, commovereque. Itaque doloribus caloris accessione mitescentibus, solutio, commotioque materiæ dolorem inferentis prodest: nocebat hæc igitur crassa indole, & gravi, partemque affectam opprimente. Quamobrem qui matutinis in horis graviores fiunt, mites omnes, torporique similes dolores sunt; calidisque assumtis, admotisque, curabiles: & vidi nuper liberaliori vini potu talem natum in ægro, ob diuturnum dextri lateris incubitum, in nate, dolorem evanuisse. Doloribus contra caloris accessu increscentibus dubium esse non potest caussam dare materiam vel copia peccantem, quæ crescat incitatis vitæ viribus; vel acredine noxiam, quæ, caloris veluti facibus admotis, agitetur ultro, fiatque valentior. Ita explicatur, cur asthmatici gravius antelucanis horis patiantur, quorum pectus lentâ crassâque materiâ farciatur; quod sæpe visum: rheumatici contra, atque po-

dagrici, quorum dolores ab acribus humoribus exiſtunt, veſpertinis.

XXXIII. DUM vero iſchiadem patitur iſchiadicus nervus, ſenſim in novum habitum tranſmutatur; quem vel ipſa cum iſchiade originitus induit, vel non diu poſt natam iſchiadem acquirit. Iſque habitus eſt *hydrops* extimarum nervi vaginarum. Qui ſi a nimia vaporis copia duxit iſchias originem, in ipſa hac copia exiſtit: ſi vero humorum acredini dolor iſchiadicus debetur, non diu poſt natam ſequetur iſchiadem. Scilicet acris materiæ ſtimulo in nervum irritatum major in dies conſueto fiet humorum concurſus; quem ſtimulus ſemper provocat in carnibus animatis. Et hic major concurſus tum per iſchiadici nervi filamenta, tum per ſanguiferas erit vaginarum arterias: eritque uberior cum acrior affuerit irritatio: quod ſemper eſt quando dolor ſævit. Doloris ergo tempore arteriæ ſimul, nervique irritantur, & hi ſubjectos muſculos convellunt, faciuntque ſæpe crampos dolentiſſimos (v); illæ nimium replent cruris carnes, & vaginas potiſſimum nervoſas cauſſam ſtimuli habentes uberiori vaporis copia ditant (xxxiv). Crampos autem illos ſequi ſolet venarum ſub cute partis dolentis diſcurrentium temporaria inflatio varicoſa, quam ut olim in iſchiadico

paroxiſmo MARTIANUS (v), nos in *vagis crampis* hyſtericarum clare vidimus. Nuperque Matrona crampis illis obnoxia ; *tractus nervorum* vulgus appellat ; quo loco identidem patiebatur, manus dorſo, cubito, brachio, collo, crure, carnes tumebant ; venæque loci illius inflatione turgentes, liventeſque toto crampi tempore erant. Quam inflationem a nimio ſanguine potiſſimum derivo in venis illis laxioribus collecto, utpote ſub cute ſitis ; in quas omnis illa ſanguinis copia, quæ ſedes cruris interiores, convulſione clauſas nequivit invadere, crampi tempore corrivatur. Crampus autem eſt brevis, invita, violentaque muſculi convulſio : & ſedes vere convulſas ſanguis non immeat.

XXXIV. IMMEAT vero uberrimus ſtimulatas cruris arterias, in quas accurrit, vel potius velociſſime tranſmeat, inundatque loca, ponderoſioraque reddit, in quæ arteriæ illæ finiuntur (xxi). In his vaginas etiam iſchiadici nervi, quarum in primis arteriæ ſtimulis propius agitantur : illaſque replet multo vapore : qui neceſſario craſſior conſueto, cruriſque ignavia, torporeque immotus, laxis illis in vaginis (xxx) facile reſidet. Itaque vaginæ iſchiadici nervi hydropicæ fiunt : iſque hydrops cum ſemel invaſit, ſi dolor iſchiadicus perſeve-

rat, crescit in dies, & confirmatur. Nequit etenim venis tanta resorberi copia vaporis in vaginis effusi, quanta doloris tempore quotidie incurrit : partim quod oscula venarum, pleraque certe, obruente vapore, opprimuntur ; partim quod vapor mora ipsa fit in dies impatientior resorbtionis. Nam vapor, qui coagulo dives est, aptus resorbtioni est cum recens est, si diutine immoratur, loco quantumvis opportuno, resorberi amplius nequit. Crassiores etenim glutinosioresque lymphæ partes, quibus illæ vapor imbuitur (xxix), mora, ab aquosiori sensim vaporis parte sejunctæ applicari solent parietibus caveæ illius, qua concluduntur : & limo persimiles novam in membranam paullatim coalescunt, quæ parietes illos intrinsecus obfarcit. Cujus novæ membranæ ministerio patentia in illis parietibus oscula venarum absorbentium maximam partem occludi necesse est, & absorbendi officio venas defici. Quod in omnibus factum vidi, quotquot abdominis, vel pectoris hydrope diuturno potissimum laborarunt : quorum ventrium parietibus, sed maxime pectoris, tot sæpissime talium membranarum superadjecta vidi strata, ut aperte intelligerem cur toties in hydrope confirmato neque purgantibus, neque diureticis, neque sudoriferis remediis elici

aquæ poſſint. Nato igitur iſchiadico dolore intumeſcunt vaginæ ſenſim iſchiadici nervi, & niſi cito materia dolorem inferens deſtruatur, fiunt hydropicæ : iſque hydrops, niſi ſtatim diſſipetur, pertinax fit, cruſtatis coriaceo tegmine parietibus intimis vaginarum nervoſarum. In hoc autem hydrope nonnihil utilitatis eſſe poteſt : nam, affluente vapore, acris materia, quæ antea nervo adhærebat, diluitur fortaſſis, immiſceturque vapori : cujus alluvie abſorpta non adeo reſtat libera, & incluſo nervo minus nocet. Inde videor intelligere, cur ſæpe iſchias in initiis ſit continua, fiat poſtea ſenſim intermittens (IV). Tales namque iſchiades acri materia genitas eſſe puto, quæ donec diluatur, actuoſior eſt, ſtimuluumque progignit perenniorem : diluta, niſi novo impulſu actuoſa fiat, prope deſinit inſævire. Accipit vero impulſum aut calore nimio, aut muſculari motu plurimum aucto (XXXII) : quibus ſolet ex cauſſis iſchias intermittens intempeſtive exacerbari. Ideoque in his caſibus donec intra vaginas iſchiadici nervi collectus humor quieſcit, quod ſæpe interdiu fit, torporis in crure ſenſus, non doloris, adeſt : quem ſenſum puto ab humoris collecti pondere natum perpetim in nervum incumbentis : ceſſat ille torpor, redeunte dolore ; ſenſus

minor, accedente majori. Ea tamen, quæcumque ſit, hydropis utilitas magnis certe damnis, quæ paullatim infert, ſuperatur. Nam, hydrope nato, etſi dolor intermittit, paſſio tamen confirmatur, longiorque fit; ſæpe etiam dolor ipſe exacerbationis tempore ſævior comparet. Quæ major ſævitiâ aut quia ſanguis in dies in iſchiadicum nervum, habitus jam perverſi, novam acrem materiam deponit; aut quia ſemel delata mora facta eſt deterior; aut quia ſe tandem potius illa materies contagione multiplicavit, poteſt oriri. Valetque in primis contagionis vis, quando acris materia nervum irritans indolis eſt venereæ: qualis lentam ob indolem iſchiadicos ſæpe in nervos, uti cæteras in machinæ partes minus calidas, minuſque commotas, ſolet defigi.

XXXV. Sit nomen ergo confirmatæ poſticæ iſchiadis nervoſæ hydropi datum trunci, prioriſque cruralis propaginis iſchiadici nervi; quem hydropem patiens diu ſi negligat, næ iſte pedetentim in cruris incurrat ſemiparalyſim. Neque etenim poteſt iſchiadicus nervus circumaggeſti vaporis pondere diu gravari, quin ejus filamenta nervoſa preſſione illa ſenſim elidantur, & muſculis nerviſque ſubjectis debilius adminiſtrent. Quæ ſcilicet eſt cauſſa illius poſtremæ omnium horum iſchiadicorum ſcenæ,

atrophiæ, & ſemiparalyſis (vii). Illum tamen hydropem, tantarum rerum auctorem, quem hactenus conjectando forte videar eviciſſe, in iſchiadico nervo, donec iſchiadem patiatur, adeſſe; ſperabam experimento probaturum cadaveris ſectionem, quam ex in opinato nuper, dum hæc conſcriberemus, hominis hanc iſchiadem paſſi forte fortuna contigit inſtituere. Sed quin hæc diſſectio mihi pro eo ac voluiſſem ſatis faceret, plurima obſtitere. Etenim Vir erat annorum circiter quinquaginta, qui quatuor ante menſes quam hoc noſtrum adiret Incurabilium Noſocomium, Salerno Neapolim iter faciens, neſcio qua cauſſa, coactus eſt noctu, nudis pedibus, multam, fluentemque aquam pertranſire. Paullo poſt dolore corripitur in planta, & dorſo pedis dextri, qui ſenſim aſcendens ad iſchium uſque pervenit, directione ſervata, quæ eſt in poſtica iſchiade nervoſa. Morbum initio ſævum non repetitæ juvarant ſanguinis miſſiones, non unguina varia, non δραστικα purgantia iterata, cum æger acuta febre correptus die Junii decimaſexta in Noſocomium eſt delatus. Erat febris ex epidemicarum putridarum genere in quam infimæ plebis homo, in ſumma hujus anni 1764. annonæ caritate, uti plerique homines fortis ejuſdem, ob perverſam forte victitandi

rationem inciderat. Macies ei ſumma, herbeus cutis color; quæ communia tum temporis multis erant hominibus caritatem expertis; indicia fortaſſis diutini ex crudis vegetantibus alimenti; virium dejectio multa, alvus ſollicita, & fluens. Febri, ut par erat; feliciter depulſa, ſequens valetudo, ut in corpore inanito, multam intulit famem. Hanc parco nutrimento, quod vires paullatim erigeret, non enervem adhuc opprimeret concoquendi facultatem, temperandam ægro perſuaſi. Interim cum alvi laxitas totis febris temporibus, quæ duodecimo deſiit, iſchiadicum dolorem non extinxiſſet; qui dolor ſæviente febri valde intenſus evaſerat; qua tradam (LI) methodo iſchiadis curationem ſum ingreſſus. Erat res in vado, jamque dolor inſigniter imminutus brevi ſecuturam curationem integram perſuadebat, cum, famis impatiens, multa æger, nulloque ordine, electioneve ſervata, cœpit devorare. Corripitur iterum ingenti alvi fluore, qui tres intra dies corpus admodum enerve ad internecionem confecit. Eo extincto, viſa eſt occaſio longe digna, quæ noſtram poſſet de hydrope iſchiaci nervi in poſtica iſchiade nervoſa ſententiam declarare. Neque enim deſperabamus; ut ut æger diebus vitæ extremis vix ad imam tibiam tantulum iſchiadici doloris

ſenſiſſet ; ſi vere iſchiadicus nervus hydrope laboraſſet, aliquid in eo nervo inventum iri, quod ſi non præſentem oſtendere, prægreſſam ſaltem morbi cauſſam poſſet arguere. Cadaver in Theatrum perlatum eſt : nos diſſectionem inſtituimus. In illo tamen quædam extrinſecus obſervata ſpem noſtram infregere. Etenim clunes corruptæ verminaverant, & pes uterque ad mediam uſque tibiam aqua intercute laborabat : quæ vitia, dum æger viveret, nemini attenta, forte poſtremis vitæ diebus irrepſiſſe dicebantur. Utcumque tamen inita diſſectio. Viſiſque primum vitiis in abdomine manifeſtis, quæ fluoris alvi cauſſas quadantenus declararent ; quorum hiſtoriæ aliâs erit fortaſſe locus ; ad iſchiadicum dextrum nervum nos convertimus. Quo detecto, ſic viſum. Erat nervus, adhuc vaginis indutus, a coxa ad tibiam ſolito coloratior ; non jam vaſorum vaginas percurrentium magnitudine, aut plenitate, ſed intinctu quodam novo ambientium membranarum ; omnes etenim flavebant. Itaque vaginis nervi extimis inciſis, deterſoque vapore ; quo certe non præter naturalem modum imbuebantur ; vidimus vaginas craſſiores conſueto, colorem illum non appictum, ſed imbutum poſſidere, quo ne ipſe quidem nervus, etſi certe pallidior, erat immunis. A

fibu-

fibulæ autem capite ad pedem imum albidior erat nervus, pleniorque vapore : cujus, a medio tibiæ inferius, copia tanta supererat, ut insigniter vaginæ a nervo incluso distarent, quo locum facerent vapori. En actutum mihi nata suspicio gravis, essetne in ea infima nervi sede visus hydrops residuum hydropis ischiadis prægressæ ; an progenies illius, qui carnes proximas insideret. Erat autem ultra sedes, ad quas cutis oedema pertineret, nervi hydrops extentus : quod facere posset ad referendum hydropem ischiadi prægressæ. Et novus ille vaginarum color trunci ischiadici nervi a coxa ad crus indicium dare posse videbatur lymphaticæ proluviei, quæ illas olim sedes occupasset (XXXIII, XXXI). Quia tamen in eo cadavere, de quo nunc disputamus, & propter fervorem tempestatis, & propter aperti in antecessum abdominis, clunium-que fœtorem, & propter efficacem metum contagionis, qui illa tempestate omnibus erat merito summus, sinistrum ischiadicum nervum omnino neglexi, qui potuisset evincere, an color ille trunci nervosi dextri vere novus, an forte proprius, & ad naturam eo in homine esset, nihil omnino sum ausus ex hac dissectione decernere.

XXXVI. QUEM autem hydropem ischiadici nervi mihi similem vero fecit stimuli

ſedis, & naturæ, atque ſimul iſchiadis pervicaciæ contemplatio, quamquam ſecta cadavera non aperte declararunt, plurimæ tamen iſchiadicorum curationes ad hanc opinionem feliciter inſtitutæ apertiſſimum evicerunt. In quas etiam leviſſima, atque fugax animi adverſio vel hominem negligentiſſimum, nedum merito ſuſpicacem, docere hydropem illum potuiſſet. In cujus rei demonſtrationem non antea deveniam, quam non leve dubium exemero & oriri facile, & ſolvi neceſſarium. Id eſt hujuſmodi. Cum iſchiadicus nervus iſchiade prehenſus hydrope laborat, eſtne tanta hydropis extenſio quanta doloris, ut adeo hydrops totum occupet nervi tractum, qui a coxa indolet ad pedem; an potius hydrops ſummum unice teneat nervi truncum, quem primo ſolet dolor invadere, reliquus autem uſque ad pedem nervus dolori trunci conſentiens indoleat? In qua re non parvis rationibus ad illam accedo opinionem, quæ in vera, & confirmata poſtica iſchiade nervoſa (III) doloris comitem hydropa conſtituit. Nam ſi in vera iſchiade nervus ultra coxam conſenſu doleret, quomodo ſubinde ad poplitem uſque (III), & non ſemper ad crus totum dolor extenditur? Eccur potius cruralis anterior nervi iſchiadici pars dolenti debet trunco toties conſentire

(XXIX), non etiam ſemper unâ poſterior, quæ pertinet ad ſuram ? Nonne, quod iis nervi partibus dolor firmiter inſidet, quæ cauſſam in ſe continent dolendi ? Ad hæc, quavis in ſede nervum iſchiadicum extrinſecus imprimas, dolor antea ſilens in vera iſchiade ſæpiſſime revocatur : quod mihi eſt documento, in quavis affecti nervi ſede cauſſam doloris contineri, quæ urgeri poſſit extrinſecus, & impelli. Doloris autem cauſſa comitatur hydropi. Iſchiadicus ergo nervus iſchiadem patiens ſive in coxa dolor incœpit, & ad pedem deſiit, ſive a pede natus aſcendit ad coxam, quantus quantus pertinaciter indolet, hydropicus eſt. Hæc tamen intelligo de dolore nervi illo qui & fixus eſt, & pertinax, veramque nervoſam iſchiadem (1) efficit ; ſunt enim vagæ quædam iſchiadici nervi punctiones ; *fulgura doloris* vulgus appellat ; quæ a trunci dolore in ramos propagato ſolent oriri. Hæ tamen volaticæ ſunt, pertinacemque morbum ; in quo veræ iſchiadis nervoſæ poſitus eſt character ; non conſtituunt : *ſpaſmos iſchiadicos* appellarem.

XXXVII. Sic itaque conſtituo ; ea ut contraham in brevi, quæ per tot capita fuſius ediſſerui ; decubitum uberis, irritantiſve materiæ factum in vaginas iſchiadici nervi iſchiadem nervoſam poſticam effice-

re. Quæ si ab valde acris materiæ stimulo fit, cum vaginarum inflammatione potest oriri : quemadmodum forte oritur quæ acrior est ischias, & constantior. Hoc primum morbi stadium est : quod excipit hydrops, qui confirmat ischiadem. Hydrops vero, si diutine obtineat, nervum opprimit adeo, ut nequeat ulterius musculis inservire, unde ob nervi defectum, & musculorum diu feriantium hebetudinem, cruris accedet semiparalytis. Qui sæpe nervosæ ischiadis posticæ transitus est novissimus. Habet itaque morbus velut tempora tria, quibus medicam opem poscere possit : habet principia sæpe conjuncta inflammationi : habitum hydropicum in decursu : transitum postremo in semiparalysim. Contra hæc suis copiis debet medicus, suisque artibus insurgere.

XXXVIII. IN his singulis ergo stadiis nervosæ ischiadis posticæ, quæ longo nobis usu profuisse sunt visa, nunc diligenter enarrabimus. Et quidem in initiis, quando sævior est, & continentior ischias, mire semper profuit sanguinis missio, quæ levavit semper morbum, quandoque etiam extinxit : maxime quibus consueti fluxus hemorrhoidum, uterive suppressi fecerant ischiadem. Cujus rei utilitatem facile explicabit quisquis attendat, missione sanguinis

copiam humorum, unaque vitæ vires, caloremque animantium imminui, quæ vel faciunt iſchiadem, vel reddunt acerbiorem (XXXII). Locus attamen definiendus eſt unde ſanguis mitti debeat : neque etenim hoc in ſtadio locus idem ſemper æque profuit. Igitur ſi ſuppreſſæ hemorrhoides nocuere, hirudinibus ani coronæ applicitis, quæ ſanguinem inde exſuperantem educant, morbus levatur : minus utilem aliâs vidi ſanguinis miſſionem. Vidi ſemel taliter iſchiadico natis repentino vagis in abdomine doloribus, ſpontaneo naturæ molimine, poſt diem unum, & alterum apertas hemorrhoides : quarum fluxu tres per dies procedente, iſchiadicus dolor integre evanuit. Magna etenim intercedit inter ſedes hemorrhoidarias, & crura conſentio : & vidi ſæpe hemorrhoidum, uterive, imminente fluxu, iſchiadicos nervos indoluiſſe ; exacto fluxu, evanuiſſe dolores. At quibus excretio ſanguinis uterina deficiens fecit iſchiadem, optabilis eſt evocatio ſanguinis ab utero : quam nuper in muliere pene quadragenaria quatuor cucurbitulis ſiccis repetito applicitis femini utrique, & proximæ ſedi femoris anteriori, feliciſſime evocavi. Hoc autem præſtiti imminente jam conſueto evacuationis tempore. Si minus hæc ſuccedant, a pedibus utiliter ſanguis educitur. Etenim conſtanti experientia probatum mi-

hi video, nihil uteri fluxum efficacius elicere miſſione ſanguinis ex pede. Quæ res poteſt in eo rationem habere, quod dum ſanginis accurſum ad infera promovet, vim ejus ad uterum alliciat majorem. Itaque vidi ſuppreſſum ſæpe uteri fluorem hoc auxilio provocatum, imminentem acceleratum, lentum etiam incitatum. Nihil autem efficacius utero vires addit, ac veluti calcaria ſive ad menſtrua velis, ſive ad lochia revocare : nihilque eſt illâ præſtantius ſive partum difficilem expedire coneris, ſive expeditum accelerare.

XXXIX. POSSET autem quæſtio eſſe, num potius ex affecto, an ex libero pede proſit in iſchiade ſanguinem mittere : quamquam mihi certe olim utrinde noxia illa ſanguinis miſſio videbatur, metu ne in ſedes illas ſanguis vocatus, quæ morbum continerent, majori eſſet detrimento. Quod olim fere ſenſerat COELIUS etiam AURELIANUS, qui poſtquam indicavit *plurimos ex talo, atque ancala ejuſdem partis, quæ fuerit iſchiadica paſſione poſſeſſa venam dividentes ſanguinem detraxiſſe*; apte regeſſit ita *partes* cruris *impletas magis gravari, cum repente vacuata loca in ſemet materiæ fluxum invitarent* (*n*). Cum autem Claris viris a pe-

(*n*) Morborum Chronicorum Lib. V. cap. 1. p. m. 556.

de affecti lateris mire laudatam legerem sanguinis missionem, ut quæ sæpe dolorem pene instanter exstinxisset, cum vellem incredulus experiri, inveni rem veram. Vidi etenim, poplitis venâ incisâ, bis exstinctam omnino, sæpe mire levatam hanc ischiadem. Vidi frequentius, & facilius, ischiadicæ venæ ramo ante, vel post malleolum exteriorem aperto, quem ZECHIUS (*o*) in hoc morbo incidendum commendaverat, sensim ischiadem evanuisse. Cujus rei, contra ac crederem expertæ, plurima jam, per quatuor pene annos, & vulgaria mihi sunt exempla. Placet nuperrimum afferre. Vir erat quadragenarius, qui pondus ingens elevaturus, corripitur dolore in sinistra sede ossis sacri. Dolor in dies secundum ischiadicum nervum paullatim descendens nervosam perfecit ischiadem posticam. Crus æger extendere non poterat, & ab hora diei vicesima secunda multam ad noctem miserrime torquebatur. Venit ad nos fere post mensem : sanguinem jubemus emitti ab illo ischiadicæ ramo, qui ante malleolum exteriorem affecti lateris excurrebat, ad uncias pene duodecim : qua sanguinis missione peracta, sensim dolor intra binos

(*o*) Consult. Med. XLIII. p. m. 467. Ed. Francof.

dies evanuit; vix parvulo ejus, ſed innoxio ſenſu ad os ſacrum relicto. An ergo ex ipſa prodeſt ſede affecta ſanguinem mittere, quôd, ex ipſis venis lateris affecti ſanguine educto, vacuate venæ illæ liberaliter fugunt, collectumque in vaginis nervi iſchiadici vaporem efficaciter attrahunt? Sic quidem non ſemel vidi, quemadmodum in iſchiade, in ipſa etiam podagra, illa tamen albeſcente, ac veluti phlegmatica (nemo id etenim perferre voluit rubente prehenſus) incisâ venâ aliqua ſuper ipſam, quod mirum, partem tumidam, dolentemque excurrente, ac ſanguine inde educto, mitigatum pariter acrem dolorem, paucoſque intra dies morbum lentum alias, & pervicacem leniter evanuiſſe.

XL. SI ſanguinis igitur miſſione, etiam, ſi tentare libuerit, iterata; ſæpe etenim ſic perfecit, quam ſemel inſtituta inchoaverat curationem; morbus omnino non evanuit, duo ſunt auxilia efficaciter uſurpanda: alvi valens eductio, & partis affectæ frictiones. Quæ duo ſuis legibus adminiſtranda ſunt. Etenim incitanda eſt alvus duos ob fines, & ne inde quid noxii venæ attrahant, quod ulterius in ſanguinem relatum iſchiadis materiam poſſit augere, & ut, vacuatis per inteſtina humoribus, debiliores fiant vitæ vires, & ſanguinis ac-

curſus ad iſchiadis ſedem infirmior. Siquidem habeo compertum inter alvum, & crura relationem magnam intercedere : ut alvo adſtricta graveſcere crura videam, & torpida fieri ; ſolutâ, levari ſtatim, expeditaque eſſe. Rheumaticum vidi, cujus alvum diu clauſam crurum torpor, & gravitas ſociabatur : alvo, pauco aſſumto oleo, egregie ſoluta, libertas illico rediit gradiendi. Egregie itaque HIPPOCRATES, ut eſt apud CÆLIUM AURELIANUM (*p*), *utilem iſchiadicis dyſenteriam* affirmavit. In iſchiadicis ergo ſi forte ructus olidi, & graves habentur, aut ipochondriorum, maxime dextri, moleſta, & murmurans eſt contrectatio, pravorum humorum, qui primas, ut ajunt, vias obſideant, præſentia indicatur : his utile eſt emeticum. Quod poteſt, ſi morbus perſeveret, iterari. Nuper hac iſchiade laboranti data per tres continuos dies vini emetici ſemuncia, horis matutinis, magnam eduxit vim lenti, flavique humoris; quo menſtrua jam iſchias eſt brevi profligata. Si locus emetico non eſt, quod ſæpe accidit, *κατὰ κ' ατω* alvus concitanda eſt. Hoc duplici ratione fieri poteſt, clyſtere, aut purgamento. Clyſter mihi ſemper utilior eſt expertus. Et primo

(*p*) Loco proxime citato p. m. 549.

diluens injiciendus eſt horis veſpertinis : ſi fieri etiam poſſit, antelucanis. Ex malvæ decocto, & melle, aut mannæ pauxillo utiliter paratur. Talibus clyſteribus, ut lumbaginem ſæpe, ſic dolores iſchiadicos vidi ſemper mire levatos. Si non ſatis hi proficiant, paullo acriores clyſteres uſurpandi ſunt : iſti attamen caute; nimis etenim acres vidi nocentiſſimos (XLV.). Ex vetuſta muria olivarum, quæ ſit malvæ, aut hyperici decocto ſatis temperata uti conſuevi. Lenes illi clyſteres veſperé utilius uſurpantur : nam feces vacuando, attrahentem vim inteſtinorum, ſomni tempori maximam, defectu aliquo pravarum materierum, reddunt iſchiadico quadantenus innoxiam. Inteſtina item fovent, & neſcio quam ſenſibilem ægris refrigerationem adminiſtrant, qua imminens illis horis iſchiadis acerbitas, aut inchoata, leniri ſolet. Clyſteris injectionem, ſi fieri poſſit, antecedere jubeo acerbationis tempus horæ ſpatio : aliâs autem ſub ipſa acceſſione inſtitutam iteratamque utiliter vidi. At clyſteres acres, qui ſtimulum inferendo, convocandoque ad inteſtina humores, proſunt, quoniam ſemper vidi pulſum reddere frequentiorem, ægrique calorem facere, jactationemque majorem, matutinis in horis ſoleo imperare. Credidi etenim veſpere injectos iſchia-

dem nocturnam potuisse exacerbare. Purgantibus non utor : raro etenim proficua ; frequenter etiam vidi incremento doloris inserviviſſe.

XLI. SÆPE attamen hæc auxilia minuunt morbum, non omnino delent : idque maxime fit cum cœpit ischias veteraſcere. Tum ergo, quia fortaſſis oſcula venarum abſorbentium, in vaginas aperta iſchiadici nervi acre condentibus, obſtrui cœpere (XXXIV), excitanda eorum vis, & quodammodo juvanda eſt. Quod perficiunt egregie frictiones : in quarum uſu, experientia edoctus, utile monitum proponam. Cum enim, ut iſchiadi hoc tempore profit, id debeat frictio efficere, ut iners humor vaginis implexus iſchiadici nervi, in illa oſcula venarum, quæ forte nondum penitus ſint oſcula, preſſurâ juvatus, inſinuetur ; ſedemque vaginarum, quam adhuc pigra ſtatione tenuerat, ſenſim relinquat ; id omnino præſtandum eſt, ut propellat frictio veteres humores, non alliciat novos. Quamobrem ita frictio eſt adhibenda ut præter lenem preſſuram nihil ſtimuli inferat. Quod eſt certe difficillimum. Sed tamen id fere obtineo, quoties nudi miniſtri manu, non pannis obvolutâ, nec alio armatâ ſtimulo, ſecundum doloris tractum jubeo ſedem affectam leniter mulciri. Et ne

manus, & carnes confricatæ incaleſcant, inque ſedem laborantem ſanguinem multum attrahant, ubertim oleo perfundi ſedem confricandam jubeo. Mane ſingulo per horæ quadrantem, ſed vicibus interміſſis, frictio inſtituenda : qua ſæpe vidi hos dolores iſchiadicos ſenſim integre vanuiſſe. Oleo utor olivarum, aut ſebo liquato, quando ſanæ mentis ægrotans, quod ſanitatem afferat, id unice præſtans, magnumque remedium putet : ſed ſpem ſalutis remediorum ſpecie metientibus, aut butyrum ex *cacao*, aut vulpinum oleum recens paratum, aut viperinum, aut, quod ſe maxime raritate commendat, humanam pinguitudinem commendo. Dum lubricam etenim frictionem mihi præſtent ægroti, hoc illudve ſeligant oleum perinde eſt. Oleum autem interfuſum, quo copia eſt majori, hôc minus aptam frictionem efficit carnibus inflammandis. Frigidum etiam oleum ſemper adhibeo ; nam calefactum dolorem efficit acriorem. Quod adeo multis habeo confirmatum obſervationibus, ut Veteres plane mirer tot fomenta, tot unguina calida potuiſſe iſchiadicis proficua prædicare : in his AURELIANUM (*q*). Equitis autem caſus ante hos quatuor pene an-

(*q*) Loco jamjam citato p. m. 550.

nos adhuc memoriæ ſuccurrit. Podagram ſubinde expertus corripitur dolore coxario ad pedem eunte. Conſulitur, urſinam axungiam aliquantulum calidam inungeret, tum laterem incoctum quam calentiſſimum inunctæ ſedi apponeret. Factum : at auctus eſt inſigniter actutum dolor, qui tamen ſpe ſalutis primo toleratur. Sed moleſtiæ inſigniter increſcunt, ejulatuſque extorquent plane miſerrimos. Ad hæc crampus ſupervenit violentiſſimus. Tunc ejecto latere, ſedes inuncta ſollicite perpurgatur. Durat nihilominus convulſio, paullo tamen in dies mitior, fere hebdomadam. Dieta, requiete, multo epoto per diem dilutiſſimo ſero lactis, rediit dolor tolerabilis, cruriſque ſatis commoda agitatio. Hæc, hiſque ſimilia me docuerunt exempla quam noxius in hoc morbo, ut cæterarum calidarum rerum (XXXII), inunctionum etiam calentium, atque fomentorum eſſet uſus. Itaque inunctio frigidi ſit olei : ad lubricitatem enim inſtituitur, quæ calore non indiget. Sic frictiones proficuæ videbuntur. Quarum virtuti aliquid fere ſimile mihi videntur tria illa auxilia præſtare, quorum ad iſciadem apud veteres, recenteſque medicos, celebris eſt memoria. Vecturam intelligo, decantationem, electriſationem. Etenim CÆLIUS AURELIANUS *convenire iſchiadicis motum* voluit, *ſed*

primum *fertorio lecto*, *dehinc cathedra*, *vel sella* (*r*): & THEMISONI necessarium visum est ischiadicos *equitare* (*s*). Recte quidem utrique gestatio potius, quam deambulatio commendata. Hæc enim sanguinem advocat in sedem affectam; & vidi in muliere, post duorum dierum celerem insuetam deambulationem, ortam hanc ischiadem; gestatio vero leni concussu, atque tremore, molliter pellit residentes humores in ischiadico nervo, & in meatus insinuat absorbentium venarum. Affert scilicet frictionis commoda, vitata pressione. Hinc leni ischiadi proficuam vidi vecturam in rheda: quæ fortiori tamen parum profuit. Decantationis autem vetustior est fama, ut cujus utilitatis ad ischiadem auctorem faciant (*t*) PYTHAGORAM: quamquam id rectius fortasse alii HISMENIÆ referant Thebano, de quo BOETHIUS in musicis retulit, *pluribus, quos ischiadicus morbus vexabat, modulis cunctas fere abstersisse molestias* (*u*). Quem HISMENIAM puto PHI-

(*r*) Loco citato p. m. 552.

(*s*) Apud CÆLIUM AURELIANUM loco citato p. m. 556.

(*t*) CÆLIUS AURELIANUS loco citato pag. 555.

(*u*) CRINITUS de honesta disciplina lib. XII. cap. XII. pag. 342. ed. GRYPHII 561.

LISTIONEM indicaſſe cum *fiſtulatorem memoravit loca* in iſchiade *dolentia utiliter decantaſſe* (*x*). Quod auxilium quamquam SORANUS *vanæ mentis jactantiam* judicavit, non tamen ut vanum audacter antiquarem; videmus etenim in ſonitu artificioſe modulato crurum præcipue carnes exſultare, & tanquam *ſaltum* inchoare *palpitando*, ut recte eſt olim a PHILISTIONE animadverſum. Eaque lenis palpitatio ſonitu excitata, ſimilis eſſe poteſt palpitationi, quam in carnibus excitat vectura, & æque proficua. Neque alia fortaſſis ratione potuit prodeſſe electriſatio; qua novem menſium iſchiadem hanc nervoſam percuratam memorat Cl. VERATTUS (*y*); niſi palpitationem excitando muſculorum iſchiadicum nervum complectentium, qua interceptus humor expelleretur.

XLII. DUM hæc autem miniſtrantur auxilia ſolent caſus eſſe non rari, in quibus vehementia doloris, cujus cauſſæ non poſſint cito deſtrui, ſit interim enervanda. Sæpe etenim noctis quies, machinæ neceſſaria, ob magnam doloris acerbitatem aufertur. Unicnm ad hunc finem, atque

---

(*x*) Apud AURELIANUM loco proxime citato.

(*y*) Offervazioni Fiſico-Mediche intorno alla Elettricifa in Bologna 1748. pag. 99.

præſtans auxilium eſt in opio : cujus granulum ſub veſperam deglutitum iſchiadicos fæviſſimos dolores vidimus inſigniter compeſcuiſſe. Cujus rei fidem etiam præſtitit inter alios, inſtituto in ſemetipſo experimento, ABRAHAMUS KAAVIUS BOERHAAVE (z). Quando autem iſchiadicus aſſueverit opio, ejus ut vim amplius non præſentiat, non tam augenda doſis ejus eſt ; quo iſchiadicum torporem ingraveſcere vidi ; quam potius ſolvendum eſt opii pauxillum in lactis aqua diluti ſelibra, & poſtquam elota fuerint communibus clyſteribus inteſtina, per clyſterem injiciendum. Hac itaque via injici poſſet crudi opii granulum, vel guttæ aliquod tincturæ anodynæ SYDENHAMII ; poteſt & dimidiatum granulum laudani opiati, vel nepenthes QUERCETANI : quod variis edoctus experimentis affirmo. Habet autem opium per ani vias immiſſum conſtantiorem utilitatem, forte quia, inexpertâ bilis, aliorumque humorum inteſtinalium miſcellâ, quorum commixtione ſenſim opii vires fortaſſis enervantur, purius ſanguinem, & vigoroſius intrat. Equidem vidi frequentes aſthmaticos convulſivos inſultus hac opii inductione

(z) Impetum faciens dictum HIPPOCRATI num. 440.

reddi-

redditos rariores : vidi ſæpe ipſam colliquativam hecticorum diarrhæam firmiter imminutam a parvula opii doſi per ani vias inducta, quam auxerat potius copia major deglutita. Quos præcellentes effectus deberi vitato opii cum bile congreſſui, perſuaſum fere habeo. Etenim oleum tenue in opio eſt, cui ſoporifera facultas unice ineſt, quo detracto; uti quidem fit dum aquæ incoquitur, ad cujus ſuperficiem oleum illud ſecedit, de quo *paucula grana* vivo *cani propinata mortem attulerunt repentinam* (*a*); quod reſtat ex opio id innoxium omnino eſt, quod eſt in primis expertum a STHALIO (*b*). Opii igitur oleum ſi cum bilis oleo, acidaque ejus parte (*c*), commiſceatur, enervabitur ſenſim, ac fere tandem ſoporifera ejus vis evaneſcet. Notum eſt enim quid acida poſſint in plantarum deſtruenda ſoporifera facultate. Ab hac autem bilis efficacia in opii viribus enervandis, ratio mihi præcipua videtur repetenda, cur homines hôc minus ſentiant

(*a*) NEUMANNUS Chemiæ pag. 969. BUCHNERUS de opii effectibus.

(*b*) Apud JO. CHRIST. JACOBI de viribus hypnoticis a miner. regno &c. §. II.

(*c*) Confer. VALLISNERII Epiſtol. ad L. TESTI. Op. vol. 3. p. m. 62. & ſequ. Edit. Venet. MDCCXXXIII.

opii vim, quo diutius ejus uſui aſſueverint: quod multis in arte habemus confirmatum exemplis. Opii namque virtute, cum vitæ vires elangueſcant, ſecretiones humorum, quotquot a ſanguine arterioſo in hominis machina fiunt, minuuntur; una ſuperſtite, non tam integra, quam forte potius aucta, bilis ſecretione (XLIII). Hæc etenim a ſanguine fit venoſo, cujus quo tardior eſt motus, hoc major bilis copia ſeparatur. Bilis ergo in inteſtinis hôc magis redundat, quo diutius opium ſumitur. Adeoque materia deſtruens opii vires eo major adeſt, quo uſus opii fuerit longior. Nonne ergo quod opium bilis copiam augeat, dum in alvi fluore a bile producto exhibentur opiata, quantum ſub primo adventu fluorem imminuunt, tantum ubi opii vires evanuerint, vehementius alvi fluxus recrudeſcit, & redit uberius?

XLIII. HANC opii facultatem augendæ præter modum copiæ bilis, mihi in animum confirmarunt animalium opio necatorum ſectiones: in quibus ſemper vidi uberrimam bilis copiam inteſtina repleviſſe. Quod utut jam alibi intentus adnotaverit etiam KAAVIUS, qui in duodeno canis opio ſopiti *multum bilis* invenit, dum ſimul bile *turgerent* & *veſica fellis*, & *ductus choli-*

docus (*d*), singulari placet etiam in avium genere experimento confirmare : quod alium in finem, ante hos primo exactum quinque annos, nuper eodem exitu instituimus. Septembri mense pinguissimæ cothurnici bolum ingessimus opii crudi, pondus æquantem granorum duodecim. Ut in bolum compingerem, aquam adidi, quam dimisit ex parte flavo tinctam. Ingesto opii bolo, bene primum se habere cothurnix, & par sociis alacritate videbatur. Sed mox sensim remissa ad caveæ angulum se redegit : adeo hebes, ut cum antea conspecto homine exileret, fugamque pernicem capesseret, sic ut capite pluries caveæ parietibus impacto vertice sauciaretur, opiô acceptô, torperet penitus immota. Itaque, clausis palpebris, recubans in ventrem, a prima noctis hora, in qua bolum ingessimus, ad quartam usque, qua cubitum ivimus, permansit. Mane cum surgerem, hora undecima, mortuam suspicabar : vivam attamen adhuc inveni, sed hebetem adeo, ut excussa staret immobilis, vix paululum referatis, mox clausis iterum, palpebris : quæ cum diducerentur, pupillam inspexi angustiorem ea, quam aliæ simul positæ co-

(*d*) Impetum faciens dictum HIPPOCRATI num. 434.

thurnices oſtenderent. Hoc in ſtatu ad viceſimam uſque horam avis perſtitit, in qua tandem mortua eſt. Id autem diſcriminis inter hanc exſtitit, aliamque cothurnicem, in qua primum hoc tentavimus experimentum, quod prior illa intra ſex fere horas vivere deſiit magnis artuum diſtentionibus agitata; hæc placidior mortua eſt. In illa tamen opio uſus ſum caute ſervato, in hac nonnihil, ut videbatur, effœto. Olentiſſimum autem ſtercus hæc moriens ejecit. Cujus abdomine diſſecto, etſi recens eſſet mortua, carnes graviſſime olebant: & pinguitudo omnis circum aggeſta, quæ flavebat inſigniter, grave ac nauſeoſum redolebat. Tenuibus inteſtinis magna inerat copia bilis flavæ, bullulis aëreis quamplurimis intritæ. Craſſa item eo humore turgentia, pauxillum adhuc fœcis continebant ad annum. Ventriculô diſſectô, adhuc integrum in eo opii bolum offendi: cujus ne particula quidem minima, quod ego perſpicerem, deſcenderat in inteſtinum. Pauxilla tantum boli pars erat adhuc in ingluvie, humori commixta acris odoris, loturæque carnis concolori. Erat autem ventriculus circa bolum maxime adſtrictus: cujus calloſa interior, villoſaque tunica a reliquis ventriculi carnibus, quaſi cauſtico tacta, ſeceſſerat ſic, ut leniter mulcita integre decideret. Fluidus

erat omnino ſanguis, grumorumque expers, quem a diſſectis eduximus cordis caveis, vaſiſque vicinis : in quo, adhucdum vaſis inhærente, pluſculæ videbantur olei guttulæ ſupernare. His perſpectis & cum primum inſtituimus, & cum altera vice repetivimus experimentum, ſingulare ſubjecimus tentamen, cujus extitere effectus attentione digniſſimi. Nam bolum opii a ventriculo extractum, & ingluvie defunctæ cothurnicis, iterum ponderatum, priſtinum granorum duodecim ſervare pondus compertum eſt. Deinde hunc ipſum opii bolum, alteri cothurnici petulantiſſimæ ingeſſimus. Quæ tamen cothurnix quamquam primo tempore paululum temulenta videretur, mox tamen reſipuit, priſtinamque conſtanter alacritatem oſtendit. Vixit inde alacris omnino, & nihil patiens, apud nos donec voluimus, menſem, & ultra. Mihi nunc in animo non eſt, ad alia properanti, quæ ad ſuſceptum ſpectant de iſchiade ſermonem, ea, quæ poſſent, omnia ex his deducere experimentis : de via namque cogor declinare. Satis attamen mihi facient dummodo evincant, opii uſu bilis uberem copiam, conſuetoque majorem inteſtina ingredi.

XLIV. Compescunt igitur opiata nimis acerbum iſchiadicum dolorem : uſumque

obtinent præcipuum in ea iſchiade, quæ venereis orta cauſſis, communibus remediis parum obſequens eſt. Hæc eadem omnium maxime & conſtantius ferox eſt, & noctu intentior. Neque mihi frequentes ejus caſus pertractanti multum profuiſſe viſa ſunt pleraque auxilia hactenus recenſita. Nam vidi ſanguinis miſſionem vix levaſſe dolorem, nec quidquam præſtitiſſe, ne morbus augeretur. Eadem purgantium fortuna fuit. Frictionum etiam vel leviſſimarum uſum vidi pernoxium; harum namque proceſſu claudicatio crevit ſemper, cruriſque dimotio evaſit doloroſior. Opiata unice compeſcendo dolori contulere. Præſtans autem ſemper in hydrargyro fuit curationis fundamentum. Quando igitur conſtitit venereum virus iſchiadicum nervum labefacere; conſtitit autem ſemper, quoties corpus infectum illa lue, dolorem iſchiadicum pateretur, qui nullis ceſſerit efficacibus remediis, ad hydrargyri uſum prudentem veniendum fuit. Mihi pluries ceſſit egregie mercurius dulcis ſepties ſublimatus: cujus quotidie veſpertinis horis grana circiter decem, æquis ceruſſæ ſtibii partibus additis, melleque commixtis, ægrotantibus exhibui; librâ poſt horæ quadrantem ſuperpotâ decoctionis ſaturæ ligni guajaci. Intra unam alteramve ſeptimanam, uti ſimplices

alios venereos dolores, insigneſque illos nervis insidentes, quos nominant *osteocopos*, & perperam vulgo potius ad ossa tribuuntur; sic nervosam hanc ischiadem vidi sæpe profligatam. Idque modo perfectum est, sudoribus uberrime elicitis, modo & alvo simul eliquata, quandoque vero urinis redditis crassioribus, nec raro vix ulla, quam perspicerem, sensibili humorum perturbata excretione. Hæc si forte non proficiant; & sæpe in venerea ischiade confirmata irrita vidi; videtur ad ipsam veniendum esse hydrargyrosim: quam tamen multoties frustra expertam non ausim efficacem omnino prædicare. Itaque in hac etiam, ut in alia quavis ischiade pertinaci, ad alia remedia transeundum est tutiora quidem, & fructuosiora.

XLV. ETENIM quando accidit, ut omnibus auxiliis hactenus recensitis ischias renuat, vel ut forte neglecta veteraverit, jam in eo stadio pertransivit, in quo caussam habet completum hydropa vaginarum ischiadici nervi (XXXIII) In cujus stadii curatione visa est adhuc inter ausus ingentes, magnosque conatus fere inutiliter fatigata medicina. Morbus etenim tristis, atque diuturnus duobus est audacibus auxiliis a medicis oppugnatus, acerrimis clysteribus, & causticis: quæ ambo novis

cruciatibus vexavere ægros triſti ſatis morbo divexatos, & irritam ſæpe attulerunt medicinam ipſo morbo acerbiorem. Viſi ſunt enim ad evocandum ad inteſtina collectum in coxa humorem, opportuni clyſteres quam acerrimi; ut adeo portentoſas clyſterum varietates medici certatim excogitaverint: quas omnes partim ut inutiles, partim etiam ut noxias ſciens prætereram. Sunt noſtris agyrtis, atque agricolis duæ maxime clyſterum præparationes celebratæ. Etenim alii in ſambuci decoctum tythymali lac uberrime effundunt, idque toties per anum continenter injiciunt, donec dejectiones prodeant ſanguinatæ; alii ex ſaturo bryoniæ decocto magna copia parato, uno mane, aut & altero tot conſequenter clyſteres injectant, donec inter ſummos cruciatus fundant vivum ſanguinem inteſtina. Fatebor ingenuus me quoque nonnullas ejuſmodi perfectas obſervaſſe curationes; plurimas etiam accepiſſe ab hominibus fide dignis. In quibus attamen affui ſæpe cohorrui, & ægrotantium miſeram dolui vicem, quos viderim ſub iſta clyſterum carnificina fere exanimes: magis etiam illos, qui, his novis cruciatibus toleratis, morbum nihilominus integrum retulerunt. Adhuc autem videre videor mulieris exemplum. Erat annorum uno de quinquaginta, plurium filio-

rum mater, correpta menſe Julio poſtica iſchiade nervoſa dextri lateris. Per bimenſem ſanguinis miſſione ex pedibus, & anno, ter diverſis temporibus largiter inſtituta, purgantibus validiſſimis repetito uſurpatis, emplaſtro ex reſina pini, maſtice, & olibano poſt majorem femoris trochanterem, qua princeps doloris ſedes erat, a medicis inutiliter eſt vexata. Poſtremum agyrtæ conſilio ad clyſterem ſingularem ventum eſt ex generoſo vino paratum, pauculo oleo olivarum, & uncia dimidia hieræ picræ GALENI. Primo clyſtere injecto, prehenditur mulier variis, violentiſque convulſionibus, & ſtatim præfocatur: quo in ſtatu per duas permanſit pene horas, pulſu ſic depreſſo, vix ut dignoſceretur: nec antea reſipuit, quam repetitis ex lacte clyſteribus inteſtinum elotum eſſet, & frequentibus abdomen molliſſimis ex malva cataplaſmatibus eſſet fotum. Eam vero abdominis cruciatus non ante multos dies, quos uſu repetito clyſterum ex lacte paratorum exegit, reliquere. Iſchias autem ſtetit eadem, curataque demum, ut brevi dicam (LI).

XLVI. NEC fuit cauſticorum, quæ Medici videntur poſt fallacem ſæpe expertam

clysterum operam arcessiviſſe (*e*), conditio diverſa. Videbantur enim cauſtica ad materiam iſchiadis extrahendam, ut reapſe erant, opportuniſſima (XLVIII): duarum tamen ignoratione rerum, ſpeciei ſcilicet iſchiadis, in qua unice valere poſſent, & loci in primis, in quo deberent applicari, raro, & caſu potius, quam conſilio utilia ſunt experta. Neque enim omni iſchiadi opes poteſt afferri per cauſtica; nam quæ arthritica eſt, cauſticorum fere omnium ſolet operam eludere. Vidi per ſex pene menſes dolorem alte infixum paullo poſterius femoris cum coxa connexum, quem neque ter repetita veſicantis actio, neque bis adhibita uſtio percuraverat: erupit poſtremo abſceſſus alte intimo ſubjectus gluteo muſculo, quem ſectio profunda manifeſtavit. In iſchiade attamen nervoſa, quæ cauſticorum opera mirifice percuratur (LI), niſi locis aptentur opportunis, inutilia quoque cauſtica ſunt (LII). Quam in rem presbyteri annorum trium & triginta ſingularem hiſtoriam enarrabo. Erat cholerica temperie, ullis non parcens quavis tempeſtate laboribus, quo venatum iret. Cumque Ja-

(*e*) Confer. HIPPOCRATEM de affectionibus cap. XXX. pag. m. 179., & CÆLIUM AURELIANUM l. c. p. m. 553.

nuario menſe per nivem altiſſimam confragoſa quædam loca venatus cauſſa peragraret, dolore prehenditur immani dextri coxendicis ad pedem uſque protendente : ſic ut domum vix redire, ſeque lecto committere potuerit. Nihil domi ſive fomentorum, ſive unguinum, in quæ ſolet mulierum induſtria eſſe præceps, primis diebus, antequam Medicus arceſſeretur, parcitum ei eſt. Incaſſum omnia, ſæviente in dies cruciatu. Medicus arceſſitus iſchiadicam venam aperiri jubet, ac ſedi dolenti humanam pinguitudinem affricari. Non minus irrita hæc : ut adeo ſanguis denuo, tertioque mitti, δραστικώτατον illud decoctum ex bryonia per clyſteres injici debuerit. Quibus, non levi ſanguinis copia dejecta, non tam conquieſcere decimoſeptimo ferme die morbus eſt viſus, quam potius nova forma ſe oſtendere. Nam, qui nullo jam temporum diſcrimine diu ſolebat, noctuque maxime vexare, acutie veluti, diurnoque officio defunctus, nocte cœpit acriter inſævire. Sic ut ſaniſſimus æger traduceret dies ; vigiles autem noctes inter lacrymas, & ejulatus : ut, non antequam diluceſceret, feſſa jam lumina ſomno dare poſſet. Tum vero nihil a Medicis intentatum relictum eſt, quo opem afferrent ægrotanti. Nam, ut omnia contraham in brevi, in-

tra biennium, bis ægro dolentior ſedes, poſt majorem femoris trochanterem, igni-to ferro profunde inuſta : bis plena tole-rata hydrargyroſis : ex bryoniæ decocto pluries clyſteres uſurpati uſque ad ſangui-nis dejectionem. Quibus omnibus vix illud tandem potuit obtineri, ut primam ſæpe noctem dolor placidam relinqueret. Hoc cum eſſet in ſtatu Neapolim advenit. Heic vero, pertinacia morbi, ac magnitudine perſpecta, quam valentiſſima vix fregerint medicamina, cutis dolentiori coxæ loco ſu-perpoſita ſetaceo trajecta eſt, maximaque mercurii dulcis ſtibio adnexi, per tres pe-ne menſes, copia data, ſic ut ſaliva uber-tim efflueret : morbo tamen, uti jam an-tea, viribus integro. Æger tandem cura-tionis magis, quam morbi pertæſus Neapo-li exceſſit. Hinc manifeſtum eſt uſtionem illam, quam alias (LIV) oſtendam hanc ipſam iſchiadem, ſi opportuno inſtituatur loco, poſſe feliciter percurare, profunde adhibitam loco non ſuo inutiliter ceſſiſſe. Quod idem variis exemplis, quæ ſciens prætereram, vidi comprobatum. Cauſtico-rum reliquarum fortuna eadem eſt (L, LII). Hinc videas Chirurgos expertiſſimos, uſtio-nem illam, quam DIOSCORIDIS auctoritate motus *Arabicam* vocabat SEVERINUS (*f*),

(*f*) Pyrotechniæ Chirurgicæ cap. I.

vulgo ad iſchiadem inſtitutam poſt majorem femoris trochanterem paſſim aut inutilem, aut raro proficuam prædicare.

XLVII. HORUM autem remediorum ad poſticam iſchiadem nervoſam confirmatam fallax, aut inconſtans utilitas vulgarem peperit vocem, hac iſchiade prehenſos incurabili morbo fatigari. Cujus cum apud nos frequentiſſima occurrerent exempla, ſic ipſe mecum cogitare cœpi. Vapor imbutus acri materia redundans in vaginis iſchiadici nervi eas diſtendit, & facit hydropicas (XXVII, XXXIII). Hic vero hydrops, ſi non ſanguinis miſſioni, non purgantibus, non clyſteribus, non frictionibus ceſſit, venarum abſorbentium ex vaginarum cavo jam clauſiſſe debuit orificia: quæ, ſi patula eſſent, nequirent non exſugere (XXXIV), detrahereque a ſede, in qua hiant, quidquid humoris occurrit: maxime dum inanitur evacuationibus machina, vel reſidens ipſe humor frictionibus commovetur. Quæ ſupereſſe igitur difficili morbo curandi fructuoſior ratio poſſet? Nonne illa, quam inire ſolemus, cum in pectoris hydrope, vel abdominis, vel cujuſvis alterius corporis partis, ob eumdem forte obſtructum abſorbentium venarum, alia remedia nullatenus profuere? Ea vero eſſet loci hydropici perforatio, qua, ſine venarum miniſte-

rio, via poſſet patentiori collectus humor educi. Quis vero ferat nervum perforari? Sunt enim nervi carnibus ſepulti, quas trajicias oportet, antea quam nervum aſſequaris: & ut carnium innoxia ſit trajectio, quam potius cenſeam periculo plenam; quis perforans ſic ducat inſtrumentum, ut quem petas nervum certe attingat? quis ut vaginas nervi perforet, nervi fibris intactis? quis liberum ſpondeat exitum lento humori ex anguſto meatu, & undique oppreſſo?

XLVIII. His qui animum advertat, niſi ſi Anatomes lumine illuſtretur, facile etiam id pronuntiet, quod medici præſtantiſſimi alias ſunt profeſſi, confirmatam nervoſam iſchiadem poſticam nulla poſſe ratione curari. Nam quæ tanta dementia eſſet periculoſiorem ipſo morbo inſtituere curationem? Sed Anatomes adjumento nobis & viſum aliter, & expertum eſt. Nam perforatio vaginarum iſchiadici nervi, quæ ſupereſſet una efficax omnino confirmatæ iſchiadis medicina, facili negotio perfici poteſt. Siquidem obſtaculum, quod facere ſolent muſculi nervos protegentes, in iſchiadico nervo, cujus vaginæ perforandæ ſunt, multis in ſedibus deeſt. Eſtque antea conſulto demonſtratum (XXIX) ad fibulæ caput, ad imam tibiam, adque dorſum pedis, ipſam

ischiadici nervi partem in postica laborantem ischiade nervosa, musculorum accubitu privari, ac tegumentis unice opertam esse. His igitur in sedibus, musculis intactis, cute unice penetrata, vaginæ ischiadici nervi perforari possent. Quod ut primum cogitavi, altera nec levis nata mecum est quæstio : qua scilicet ratione illis in sedibus subcutaneis ischiadici nervi tuto possent vaginæ perforari. Nam si punctim impetas, metus est, ne trajicias cum vaginis filamenta nervosa, & quam tentes dolore liberare, convulsione excitata, partem corporis perdas; si cæsim, metus idem fere est. Præterea lentus humor est, qui vaginas infarcit, ut si velis educere, non aperiendæ tantum sint vaginæ, sed ad sedem apertam vocandus ultro incluſus humor sit, atque omnino veluti attrahendus. Quæ sæpius meditata mihi in animum induxerunt vaginarum apertionem non feriente instrumento procurare, sed caustico potius vesicante. Cujus opera quotquot poteram proficuos in hoc opere effectus spe complecti, omnes consequi posse videbantur Nam si erant, aperiendæ vaginæ, incluſum ut dimitterent humorem, vesicans certe, ulcerata cute, aut aperire poterat, aut tamquam ex apertis incluſum humorem elicere. Etenim cutis ulcus vesicante factum, si

ſubjectas attingeret vaginas, immediatum incluſi humoris exitum procuraret : ſi, vaginis intactis, in cute ſubſiſteret, quoniam cutis cellulæ cum vaginarum cellulis communicant, ſi qua vis ad cutis cellulas traheret humorem, ea vaginas vacuaret. Quam attrahendi vim ulcera poſſidere, quæ veſicantia efficiunt, mihi plurimis eſt probatum experimentis. Nullum etenim vidi natum dolorem in locis cuti ſubjectis, a decubitu factum lentæ acriſque materiæ, quem veſicans impoſitum ſedi dolenti, ulcere facto, penitus non curaverit : quorum exemplorum tanta mihi, tamque obvia copia eſt, ut, ſi aliqua recenſeam, videar inſolens Ea vero demonſtrant attractum humorem a ſubjectis locis per cutis ulcus emanaſſe.

XLIX. NEC mihi repetant hanc dolorum evaneſcentiam non probare vim illius ulceris attractricem ; quaſi forte ulceris ſedi ſubjecta materies aut veſicantis ſtimulo commota ſolvi potuerit, & facilius in ſanguinem reſorberi ; aut cute contracta, quod fit cum ulceratur, adeo apprimi, ut in ſanguineas venas remearit. Sunt enim hæc omnia partim rationibus adverſa, partim etiam experimentis. Siquidem cutis, utut ulcere contracta, lentam acremque ſubjectam materiam adeo nequit urgere, ut ſola appreſſione

ſione ejus ingreſſum adjuvet in ſanguiferas venas. Nam ſi quæ alterna preſſio eſt, & frictioni ſimilis, vix huic par officio poteſt eſſe : vel hanc ipſam preſſionem alternam, palpitationi ſimilem, quomodo poteſt ulcerata cutis exercere? Sed attendamus experimenta. Eſt morbi genus venerea natum lue inſidens oſſi, *gummi* vulgo vocant. Hoc fit ab acri venereo viru perioſtium inſidente, cujus opera inflammatur hæc membrana, &, convenientibus ſtimulo humoribus, intumeſcit : hi autem humores veneni vi ſenſim in naturam lardo ſimilem tranſeunt, & maximam partem inter perioſtium, atque os adunantur. Eorum attactu oſſis ſubſtantia ſenſim corrumpitur, perioſtium ipſum, ſæpe carnes adjectæ. Optabile eſt, quod reapſe accidit frequentius, ut, quando fieri gummi debeant, iis in oſſibus fiant, quæ cuti immediate ſubjiciuntur. Nam ſubnaſcentibus ſi veſicatorium imponatur, conſtanti experientia mihi ad hunc diem centies iterata, non comprimuntur modo, & inhibetur illico incrementum; ſed dolor antea gravis conquieſcit, tumorque ipſe ſenſim reſidit, prout ulcus manando veteraſcit : ulcere autem ad finem perducto, integra reſtat pars, nec quidquam gummi reliquum invenitur. In fronte, in capillata calvæ parte, in medio

sterno, in summis spinosis vertebrarum dorsi processibus, in ulnæ olecrani parte extima, in facie tibiæ anteriori gummi subnascentia sæpissime vidi, quæ, imposito statim vesicante, ut ulcus excitatum est, atque manavit, constanter evanuerunt. Hujusmodi curationum quid refert historias proferre numerosas, quæ nunquam tantum addere possunt fidei, quantum mihi dabunt ultro quiqui velint in morbo satis obvio tentamen instituere? Hoc mihi potius addere liceat, natis etiam gummi, & augmentum adeptis opem impositum vesicans attulisse: & quamquam aliquando primi facti ulceris decursus morbum non extinxerit, alterum tamen ulcus, novo superposito vesicante, factum, non raro morbum superavit. Nullus autem dubito hanc opem, quam in gummi venereo percurando vesicantia præstant, manifesto probare vesicantium eximiam in extrahendo a subjectis sedibus manente in illis humore, eodemque per ulcus vacuando, potestatem. Nam si gummi curatur, quorsus ille virosus gummi excitans humor divertit? numne in sanguinem regressus est? quemadmodum regreditur cum, cute intacta, sive emplastris hydrargyro divitibus, sive unguento cum hydrargyro præparato gummi tegitur, aut confricatur. At solutum ita gummi, dum conceptum ve-

nenum ſanguini immiſcet, quot non damna poſt ſe trahit? Exempla quæ addam fidem faciant. Militi annorum fere triginta in dextra calvæ parte, propter tempus gummi duo ſat ampla enaſcuntur Imperat Chirurgus, capillitio deraſo, elevatas gummi ſedes primum unguine confricari cum hydrargyro præparato, inde contegi emplaſtro, quod eſt de ranis cum duplicato mercurio. Sexto die gummi vanuerunt Sed uno, aut altero interjecto die corripitur æger dolore capitis ingenti, & pervigilio: additur his febris. Inflammantur fauces, & deglutitio perit. In hoc ſtatu nata ſpontanea vehemens diarrhæa ſaluti fuit: fortaſſis & aliquot natæ in cute puſtulæ Tetrior eſt caſus quem adnectam. Vir erat pene quinquagenarius gummi vexatus in anteriori extremo dextræ veræ tertiæ coſtæ, qua ſuæ cartilagini committitur. Adit nuper Noſocomium. Confricari gummi unguine ex hydrargyro jubetur. Fit per quinque dies. Solvitur diſparetque gummi. Statim vero febris excitatur inſignis, gravitas primum capitis, mox ſopor, huc illuc convellitur, maxime palpebris, pulſus depreſſi fiunt, anhelitus, ſenſuum omnium oppreſſio Moritur æger ante horas duodequadraginta. Abdomen apertum oſtendit ſub peritoneo, comitem dextrorum iliacorum vaſorum,

abſceſſulum ichoroſo humore plenum, qui ſub FALLOPII ligamento verſus femen vergeret. Pectus ubique ſanum, & in gummi ſede cavum in oſſe oſtendit pauculo ſanguinoſo humore refertum. Caput ſub dura matre, inter hanc & cerebrum, maximam ſabalbidi ſeri, enormemque copiam collectam habebat. Cerebro detecto, inter arachnoideam, & piam matrem, puris circa cerebrum, & cerebellum, ubique fere mirifica collectio fuit, ſubviridis, & denſi, ut eradi poſſet fruſtulatim, effluere non poſſet. Nonne pectoris gummi materies frictionibus in ſanguinem repulſa (XLI), & in caput ejecta ægrum hunc confecit? Nunquid unquam tale ſequitur gummi veſicante curatum? Equidem aut me numeroſiſſima exempla deceperunt gummi ſine ulla ſubſequente noxa veſicante curatorum, aut hæ curationes manifeſte evincunt, quæ veſicante curantur, gummi venenum e corpore extrahi, non in ſanguinem remeare.

L. IGITUR veſicantia, ſicubi applicantur, qua ulcus excitant, attrahunt in ſedem illam, quam exulcerant, ſubjectos humores, perque factum ulcus evacuant Nihil ergo erat cauſſæ, cur in poſtica iſchiade nervoſa, cum eſſent vaginæ iſchiadici nervi evacuandæ, veſicantium applicatio ad ſedes nervi ſubcutaneas negligeretur, unde

possent per vesicantis ulcus vaginæ illæ evacuari. Quod primum ut facerem ratio me potissimum persuadebat; postea vero, ut fit recogitanti, sensim vagæ quædam animadversæ apud veteres, recentioresque Medicos observationes tanquam calcar addiderunt. Occurrebant namque casus hujus ischiadis aut forte fortuna, aut irrationabili consilio percuratæ, qui cum nullam haberent aliam manifestam adeptæ curationis rationem, in nostra videbantur medendi intentione præclarum habere posse fundamentum. Namque GALENUS incidenter memoraverat sanatam in viro ischiadem *quatuor jam annos parvis intervallis recurrentem, postquam curatum fuerat, quod acceperat vulnus in malleolo, in quo arteria fuerat discissa* (g). Mihi vero videbatur illud malleoli vulnus ischiadis curationi profuisse, propterea quod inciderit forte in locum, sub quo nervus laborans excurrebat, ejusque vaginas vacuaverit. PAULUS autem ab ÆGINA, cui maxima fuit ad ischiadem percurandam in ustione fiducia, inter sedes in ischiade urendas locum maxime indicavit *supra malleolum exteriorem* (*h*): quæ ustio, forte fortuna

(g) In libro de sanguinis missione.
(*h*) De re medica Lib. VI. cap. LXXVI.

utilis quandoque experta, rationem habere potuiſſe videbatur, quod ad imam ſubcutaneam iſchiadici nervi partem, propter illum malleolum deſcendentem, pertinuerit. ALBUCASIS vero fuit, qui maxime omnium noſtris rationibus videbatur explicabiles attuliſſe obſervationes; nam *in ea iſchiade, in qua ad digitos uſque pedis dolor tendat, tribus punctis, aut quatuor, aut, ſi videretur, etiam pluribus, quo loco æger doceret*, dolorem ſcilicet maxime inſidere, *inurere cauterio* commendavit (*i*): ſcilicet cum dolor nervi tractum potiſſime teneat, ſuper ipſo nervo cenſuit inurendum. Et hæ quidem diſjectæ apud veteres, ſed forte fortuna veluti in anteceſſum præparatæ, nobis arridentes obſervationes, tanquam fortuito præmiſſæ veri faces videbantur, quarum aliæ nonnullæ elegantiores apud recentes medicos etiam occurrebant. Etenim ALTIMARUS, qui floruit apud nos ſub medio ſeculo decimoſexto, cum multa, ut nunc ſcriptores medici ſolebant, indiſcriminatim conſarcinaſſet, quæ iſchiadem everterent, hoc demum tamquam ultimum *diuturno coxendicum dolori* commendavit auxilium; *igne ſub genu externa in parte inuſtionem efficere* (*k*). Quod

(*i*) Libro primo cap. 43.
(*k*) De medendis Hum. Cap. morb. cap. CXVIII.

idem paullo poſt JOANNES ZECCHIUS ſummopere collaudavit, qui, perdurante iſchiade, *paullo ſubtus genu, in parte exteriore lateris affecti, cauterium* cenſuit *inurendum* (*l*). Cur autem ea ſedes uſtioni propitior? an *derivationis cauſſa*, uti ZECCHIUS voluit? ſed cur non aliis excitata locis ad eam plagam ſpectantibus æque utilis uſtio eſſet? nonne quia *in parte illa exteriore affecti lateris, paullo ſubtus genu* inſtituta, ſuper iſchiadici nervi parte caderet, cuti ſubjecta, ad fibulæ caput; itâque opportuno in loco (XL) ejus vaginas aperiret? Neque urendi locum minus ſpectabile & egregium invenit, hypotheſi erronea feliciter uſus, ADRIANUS SPIGELIUS: qui cum ſedem iſchiadis in venis cruralibus cum HIPPOCRATE (V) collocaret, *inter principia muſculi gaſtrochnemii*, qua vena deſcendit poplitæa, fonticulum propoſuit excitandum (*m*). Quem SCULTETUS in ſe ipſo tam feliciter expertus eſt, ut poſt varia incaſſum adhibita medicamina, hujus fonticuli beneficio non a præſenti modo iſchiade ſit curatus, ſed per longam annorum ſeriem ab eadem immunis exſtiterit. Quamobrem non dubitavit aſſe-

(*l*) Conſult. Med. XLIII.
(*m*) De humani corpor. fabr. lib. V. cap. IX.

rere, *ubi tam interna, quam externa remedia ſine ſucceſſu in hoc fuerint morbo uſurpata, tanquam ad ſacram anchoram ad fonticulum in hac ſede excitandum confugiendum eſſe* (*n*). Quod poſtea JOANNES RHODIUS comprobavit (*o*). Quis vero non videat non ob venæ, quæ nuſpiam iſchiadici doloris ſedes eſt, ſed ob nervi iſchiadici viciniam ſuram ſubeuntis (XXIX) eum fonticulum prodeſſe potuiſſe ?

LI. HACTENUS relatæ Clariſſimorum Virorum obſervationes, quibus nobis meditata ratio curandi confirmatam nervoſam iſchiadem poſticam, quaſi totidem præclaris fundamentis inniti poſſe videbatur, non facile dixero quantam mihi ſpem injecerint profuturæ veſicantium operæ ſuper ſedes ſubcutaneas iſchiadici nervi. Neque enim amplius videbatur nova omnino, & audax noſtra illa curandi ratio, cujus ante nos præclara jam indicia medici reliquerant præſtantiſſimi. Nihil igitur fuit reliqui, cur ulterius dubitaremus ſpem conceptam repetere experimentis. Quod erat facillimum. Siquidem apud nos frequentes caſus occur-

---

(*n*) Armamentar. Chirurg. decl. Tab. LIV. I. p. m. 195. editionis Amſtelædami anno MDCCXLI.

(*o*) Obſervat. Medic. Cent. 3. obſervat. 88.

runt hominum hac ischiade laborantium. Tentavimus ergo primum quid vesicans efficeret applicatum capiti fibulæ, sic ut totam ejus loci subcutaneam nervi partem comprehenderet. Cum etenim in nervosa ischiade postica a coxa ad fibulam dolor maxime sæviat, a fibula ad pedem longe minus, mihi videbar intelligere materiæ acris copiam majorem a coxa quoque ad fibulam nervi vaginas incolere; quam si vesicante ad imam tibiam, dorsumque pedis applicito vacuare contenderem, metus erat ne vel viæ longitudo, vel vaginarum nervosarum iis in locis angustia descensui materiæ officeret, ejusdemque vacuationi. Applicari ergo primum in homine quadragenario, quatuor jam menses, & amplius ischiade nervosa laborante, fibulæ capiti vesicans imperavimus sequenti ratione. Pastam vesicantis communi methodo paratam in formam planam, sex longam transversos digitos, quatuor latam, extendi jussimus. Hæc transversim capiti fibulæ applicata est (*p*), sic ut medium emplastri totum fibulæ caput occuparet, susque deque supereffet, sed maxime deorsum: hinc vero, & illinc extrema longitudinis emplastri, alterum ad poplitem ascenderet alterum descenderet ad tibiam. Fascia vesicans firmatum

(*p*) Vide icon. adject. L.

eſt. Poſt quatuor fere horas ardoris ſenſus dolentiſſimus cæpit in veſcantis ſede perſentiri, cujus opera coxarius dolor viſus eſt hebetatus. Dubium tamen an ex eo quod materiam nervo inſidentem veſicans cœperit detrahere, an quod acrior veſicantis dolor iſchiadici doloris mitiorem ſenſum occuleret. Poſt horas quatuordecim ampliſſimam veſicam emplaſtrum excitaverat: eoque ablato, veſica inciſa eſt: effudit flaviſſimi ſeri uncias pene quatuor. Ulcus recenti butyro conſueta methodo cæpit mederi: novem manavit dies. Pulcherrimum fuit a primo jam die, quo excitatæ veſicæ ſerum emiſſum eſt, potuiſſe ægrum cruri melius inſiſtere, noctemque ſequentem duxiſſe commodiorem: cumque lecto commiſſus curationem perficeret, non ſine noſtra geſtienti voluptate, tertium poſt diem profeſſus eſt ſe dolorem non amplius ab oſſis ſacri, & magni trochanteris regione ſentire, ſed animadvertere ſupernas ſedes doloris originem reliquiſſe, & ſenſim verſus ulcus veſicantis deſcendere. Septimo demum die in veſicantis ulcere dolor conſtitit, femore penitus liberato. Hic deſcenſus doloris mihi aperte probare videbatur hydropem vaginarum iſchiadici nervi ſenſim per ulcus veſicante factum depleri, ſic ut qua ratione in ulcus ipſum acris materia de-

ſuper deſcenderet, paullatim immunes ſupernas nervi partes ab irritatione relinqueret; donec penitus educta, dolor prorſus evaneſceret. Nono autem die & qui a fibula erat ad dorſum pedis dolor fere evanuerat, quo tempore per ſe ulcus ſolidatum eſt, Idque fecit, ut putaremus fortaſſe ob ſitum cruris horizonti parallelum, æque ad ulcus deſcendiſſe humorem occupantem nervi vaginas tum a coxa ad fibulam, cum a fibula ad pedem, unaque via fuiſſe vacuatum. Ab eo tempore conſtanter immunis a priſtino iſchiadis dolore æger fuit.

LII. Post hoc experimentum quot pari ſemper eventu per hos quatuor annos inſtituerim in Noſocomio, auditores noſtri præclare meminerint: ego certe metuam, ſi edixero, jactantiæ inſimulari. Obſervationes tamen aliquot, tot ab exemplis erutas, non poſſum prætcrire. Et primo quidem ſæpe vidi ſerum illud in veſica, quam emplaſtrum excitavit, coadunatum acre adeo exſtitiſſe, ut intolerabilem ægro ardoris ſenſum inferret, quandoque etiam veſicam ipſam præroderet, emergeretque. Vidi adoleſcentem ſex & viginti annorum, duos jam menſes hac iſchiade crudeliter vexatum, cui rupta per ſe eſt maxima veſica ad fibulæ caput emplaſtri opera excitata:

ferum, quod emerſit, per crus deſcendens, quæ attigit cruris loca, latiſſime omnia excoriavit. Quod certe, niſi fallor, acris indolis materiæ dolorem iſchiadicum infe-
rentis non leve indicium (VII) eſt. Deſcenſum autem illum originis doloris, magis magiſque in dies, verſus genu, rari fuere caſus, qui diſtinctiſſime non oſtenderent: vix unum & alterum in tot exemplis memini. Accidit etiam iis, qui nervoſa iſchiade poſtica diutiſſime laboraverant, ut emplaſtri opera excitata veſica ferum quandoque funderet tenaciſſimum, glutinique par; quod ferum cum evaſit, vetus iſchias evanuit. Adeo ut his in ægris ſi primi veſicantis opere emerſit lentus ille & tenax humor, primum veſicans depulit omnino morbum: ſin minus, primi veſicantis ulcere ſolidato, toties opportuit veſicans iterare, donec glutineum illud penitus eliceretur. Habeo frequentes caſus, qui vel tertium veſicans repetito exegerint. Placet ad hoc unam, aut alteram hiſtoriam recenſere. Miles erat annorum ſex & quinquaginta: corripitur Septembre dolore vehementi, cujus certam mihi cauſſam neſciret affirmare. Dolor a ſacri oſſis regione per poſteriorem partem majoris femoris trochanteris, perque poplitem, prioraque cruris, exterioriſque malleoli in ſubjecti pedis dorſum veniebat.

Applicatum eſt ei amplum veſicans in ſede articulum femoris cum coxa ſpectante, qua maxime dolor ſentiebatur : ſed excitatum ulcus, etſi manaverit diu, dolor tamen integer manſit. Expertâ inutiliter veſicantis operâ, ſedes eadem ignito ferro profunde inuſta eſt, ſed dolor & manante, & ſolidato hoc altero ignis ulcere, nihilominus perſeveravit. Tandem plenam ſuſtinet hydrargyroſim ; neque dolor poſt diuturnam ſalivationem quidquam imminuitur. Adit poſt hæc, menſe a morbi origine undecimo, Noſocomium, noſtræque curæ committitur. Ei cum alvus eſſet per ſe cita, neque vitæ vires nimiæ eſſent, & alvi ſolutionem, & miſſionem ſanguinis pepercimus. Statim ergo ad fibulæ caput veſicans emplaſtrum juſſimus applicari. Cujus opera veſica inſignis excitata eſt, qua per ſe ruptâ, ſerum quidem fluens multum efluxit, multum tamen coagulatum & tenax in veſica relictum eſt, quod, veſicæ pelliculâ recisâ, eſt extractum. Poſtea ab ea veſica qui effluxit denſus adeo humor fuit, ut faſcias, quæ veſicans retinebant, invicem glutinaverit, cutique proximæ valenter adſtrinxerit. Nono die, ſolidato veſicantis ulcere, curatus perfecte æger erat. Vir alter annorum quatuor ſupra triginta, Februario menſe dolore corripitur in coxa

siniſtra, ſine cauſſa manifeſta. Tractum hic dolor ſequebatur, qui eſt in nervoſa iſchiade poſtica. Multis remediis, quorum vix memoriam retinebat, inutiliter adhibitis, plurimorum conſilio Medicorum ſubivit univerſalem hydrargyroſim. Hujus opera quinque & viginti dies ingentem ſalivationem æger paſſus eſt: dolore, quod mirum, perſiſtente, etſi certe refracto, quandoquidem nocte non tam acriter inſæviret. Pertæſus æger cruris impedimentum, irritamque curationem, ſub initiis Auguſti fertur ad Noſocomium, nobiſque curandus demandatur Primo die alvum ſolvi juſſimus drachma pulveris ſarſæ ſolutivæ cum granis octo mercurii dulcis. Soluta quater eſt. Altero die veſicans ad fibulæ caput eſt aptatum. Tertio veſica excitata viſa eſt perampla, deditque inciſa flaviſſimum tenue ſerum: dolor autem eo die minor fuit. Ad octavum uſque diem, quo veſicantis ulcus conſanuit, adeo ſenſim imminutus dolor erat, ut interdiu leviſſimus ſentiretur, nocturnis tamen horis leves quaſdam exacerbationes haberet. Igitur veſicans alterum in eadem ſede eſt appoſitum, hocque veſicam excitavit amplam, quæ rupta inventa eſt, ſerumque viſum effudiſſe aquæ ſaturæ ichtyocollæ tenacitate par: hujus opera dolor ulterius eſt imminutus. Sed octavo

etiam die ulcus alterum consanuerat, neque dolor penitus excesserat. Tum tertio super eodem sanato jam loco vesicans est impositum : hoc vesicam excitavit tres pene uncias lymphæ mucosissimæ continentem : tertio ab hoc vesicante die dolor penitus evanuit.

LIII. HÆC, aliaque paria recensitis exempla mihi aperte probarunt summam esse necessitatem ad vetustam percurandam nervosam ischiadem posticam eliciendi glutineum illum, tenacemque humorem, qui vaginas ischiadici nervi diutissime insidendo eam forte lentitudinem acquisivit. Ego vero glutineam naturam illam pertinere putavi magis ad eam morbosi humoris partem, quæ a summa coxa ad fibulam nervi incolat vaginas, quam ad reliquam ad pedem usque iisdem in vaginis restitantem. Hanc enim morbificæ materiæ partem ut habeam vel in diuturna ischiade nervo pauciorem, fluidioremque, faciunt hæc duo, subjectio nempe non levis ad musculos cruris multæ partis ejus nervi, qui a fibula ad pedem, venit, qua nonnihil præcavetur mora humoris, & lentitudo; facilis deinde experta, per ulcus excitatum ad fibulæ caput, doloris insidentis crus ad pedem usque integra evanescentia. Quæ præsertim evanescentia liquido ostendit levem adeo, fluen-

temque materiam tibialem illam nervi ſedem continuiſſe, ut ad ulcus ſuperne ad fibulæ caput excitatum aſcendere potuerit, & illac vacuari. Quamquam ingenuus non diſſimulabo caſus mihi quoſdam occurriſſe, in quibus, poſt curatum ulcus ad fibulæ caput veſicante factum, dolor a coxa ad fibulam evanuerit, illa nihilominus reliqua doloris parte, quæ a fibulæ capite ad pedem eſt. Id vero cum accidit, aut ad imum tibiæ frontem (*q*) ad quatuor tranſverſos digitos ſupra malleolum exteriorem, extrorſum veſicans applicari juſſimus tranſverſe, feliciſſimo eventu : aut ad ſummum pedis dorſum etiam tranſverſe (*r*) pari ſucceſſu applicatum eſt. Mihi vero olim hæc ad pedis dorſum veſicantis applicatio quodammodo blandiebatur ſæpe ab imis ſedibus eliciendi omnem humorem, qui ſuperas omnes iſchiadici nervi vaginas infarciret : ſed conſtanti experientia edoctus ſum nulli-bi dolentius aut agere veſicans, aut veſicantis ulcus apertum ſervari. Vidi ægros moleſtiſſimo doloris ſenſu horas omnes traduxiſſe, quotquot veſicantis uſtionem comitabantur : ulcereque perfecto, non tam reliqui iſchiadici doloris cauſſa, qui ſæpe omnino evanuerat, quam dolentis ulceris

(*q*) Vide Icon. adject. K. (*r*) Ibidem I.

mo-

moleſtia gradum ſiſtere nequiviſſe. Itaque cum effectus æque felices, minuſque moleſti comitarentur emplaſtrum imo tibiæ fronti applicatum, nihil fuit cauſſæ cur ab aliquo hinc tempore pedis dorſum ulcerarem.

LIV. QUÆ hactenus expoſui plenam hiſtoriam habent noſtrarum omnium in iſchiade nervoſa percuranda obſervationum: ex quibus ſpero, niſi me plurima fefellerunt experimenta, fructum non levem, quotquot experiri velint, relaturos. His autem auctor fim, ſi rerum, quas tradidi ad curam pertinentium, potiri velint, ut antea conſulant egregias duas Anatomicas Tabulas EUSTACHII XX, & XIX, ut inde doceantur decurſum in primis iſchiadici nervi: noſtramque conferendo adjectam in calce hujus operis iconem, cum Tabula EUSTACHII XIX, manifeſtius intelligant, quam ad nervi partem veſicans pertineat, dum cuicumque trium, quas deſignavimus, ſedium applicatur. Quibus in ſedibus pro veſicante ſæpiſſime ignitum ferrum applicare voluiſſem. Fuit mihi namque non levis olim conjectura ignis vi, quem tantopere veteres (L) commendaverant, citius ad ſedem igne tactam acrem materiam vaginas infarcientem iſchiadici nervi attrahi potuiſſe. Acrior eſt enim ſtimulus ignis, & celerior. His accedebat non inelegans fama, qua

perlatum est apud Marateenses in Lucania Monachum agyrtam olim extitisse, qui curaret actutum hanc ischiadem ignito ferro eam cruris frontis sedem attingendo, quæ supra malleolum exteriorem quatuor est transversos digitos. Cujus ego rei rationem pervidebam ab adusta sede pendere, cui subcutaneus decurrit ischiadicus nervus. Adhuc autem tanta fuit nostrorum ægrorum de igne formidatio, vel quod aliâs inutiliter in femore pertulerant, vel quod vesicante curatum lenius iri opinarentur, ut numquam locus fuerit hujus tentaminis instituendi. Mihi interim adeo felix opera vesicantis est experta, ut partim nefas duxerim, tentandi unice caussa, ignis medicinam adeo asperam adhibere, partim nonnihil efficaciorem certioremque vesicantis operam ignis virtute judicaverim. Quamquam enim stimulus ignis acrior celeriorque sit, ut videatur ad sedem adustam posse materiam vaginis nervi clausam convocare; quia tamen ignis in parte, quam attingit, escharam efformat, convocatæ materiæ exitui longum supereffet impedimentum. Accedit his, quod si lentus humor est excernendus, uti in ischiade veterata, non tam apta cutis adusta igne, atque crispata ei posset esse excretioni; ut videatur potius recenti, quam veteratæ ischiadi posse ig-

nem prodesse. Quod si recenti prodest, quam vesicans appositum facile curat, non video, cur ignis seligendus sit, a quo illud etiam esset peritmescendum, ne indocta manu incautaque adhibitus, dum cutem exulcerat, subjectum attingat nervum, & adurat. Cuicui vero ignis opera placeat, si applicandus est, tutius ad eam tibiæ frontis partem applicabitur, quam designavimus (s).

LV. Non est autem dissimulandum vesicantis ustionem, si qua unquam in sede, in illis certe sedibus subcutaneis ischiadici nervi evadere dolentissimam. Sed quo dolentior fuit, mihi visa fructuosior. Quod idem fit quoties a dolore pari cubitalis nervus insidetur. Vesicans enim, secundum brachii longitudinem sedi applicitum dolenti, vidi dolores illos pertinacissimos solvisse. Cujusmodi exempla jam quinque adhuc habeo. Dum tamen ea sedes ulceratur dolor est insignis. In postica ergo ischiade nervosa, postquam vesicantis ulcere eductus sit humor omnis qui vaginas ischiadici nervi occupaverat, cessat integre dolor. Ille interim obfarctus (xxxiv) vaginarum sensim, opinor, solidescit inter laminas cellulosas, eoque fortassis vaginarum crassitu-

(s) Icon. adject. K.

do augetur. Itâque redduntur robuſtiores, & forte minus aptæ reſtant, quæ recipiant iſchiadem : ſolet hæc autem iſchias cæterum eſſe ad recidivatum proclivis. Quamquam ego nunquam adhuc viderim quos veſicantis opere percuravi iterum in iſchiadem recidiſſe.

LVI. TRANSITUS autem in ſemiparalyſim ſtadium eſt poſtremum nervoſæ iſchiadis poſticæ; de quo dicam, quas habeam, obſervationes. Quando enim dolor iſchiadicus unâ perſtitit, veſicantis opere percurato dolore, rediit cruri priſtina vis. Si dolor paullatim evanuit, cruriſque macies, & torpor fuit reliquus, unicum in frictionibus inveni præſidium. Itaque, manibus lineis aſperis pannis obvolutis, femoris exteriorem, poſterioremque ſedem, ſub qua nervus iſchiadicus decurrit, ſecundum longitudinem, quotidie mane, confricari juſſimus. Poſt frictionem ſcuticâ coriaceâ plantam ſubjecti pedis aliquot vices continuo dolari. Idque diu fuit peragendum. Profuit autem his ægris ſimul veſpere guajaci decoctum propinaſſe. Ita vidi non quidem maciem ablatam, quæ fuit ſemper pertinaciſſima, ſed nonnihil virium cruris muſculos reſumſiſſe.

LVII. HIS de poſtica iſchiade nervoſa, qui morbus eſt longe frequentiſſimus, ad-

notatis, reſtat ut de nervoſa iſchiade antica, quæ rarior eſt longe, minuſque moleſta, pertractemus. Inſidet hæc nervum cruralem, cujus ductum doloris ſenſus manifeſte perſequitur : eamque progignit acris intruſa materies in ejus nervi vaginas, cujus fons idem ac iſchiadico nervo eſt, immorandi cauſſa difficilior. Stipatior enim undique muſculis cruralis nervus eſt, frequentique preſſura vaginas habet exercitas, qua diſpellant humorem, ſi velit immorari. Vidi ſemper hanc iſchiadem noctu etiam acerbatam, vidi & intermittentem. Evaſit etiam, ut poſtica, auſtrali regnante tempeſtate, aut calidis admotis, perennis, & gravior ; mitior, interdiuque ſilens ſereno tempore, vel aquilonari. Non ſemel originem ei dedit lapſus machinæ violentus in latus alterutrum, qui lapſus in homine ſexagenario poſticam ſimul, anticamque dextri lateris intulit iſchiadem nervoſam. Nunquam in ea iſchiade percuranda cauſticis uſus ſum : ſemper etenim ceſſit miſſo primum ſanguine, ſi videretur, ex hæmorrhoidibus, vel pede ſubjecto, tum alvo matutinis in horis communibus clyſteribus exercita. Veſpere tamen ſemper, ſi veneræ luis affluit ſuſpicio, ſuperius in hunc uſum recenſita (XLIV) imperavi : ſin minus ad humores diſſipandos aut lenem fri-

ctionem (XLI), aut frequentem vecturam commendavi. Hi autem, uti posticam nervosam ischiadem patientes, si cubitum velint habere tolerabilem, non quidem laneum (XXXII), sed stramineum semper, crinalemve lectum incubent. Sic vidi, uti cæteris in rheumaticis, & arthriticis, facilliores accessisse somnos, doloresque nocturnos fuisse mitiores.

HÆc habui, doctiſſime SWIETENE, quæ de Iſchiade nervoſa ad Te perſcriberem : ſi rei dignitas ſpectetur, pauca fortaſſis, inornata, & manca ; ſi vero difficultas, quæ in tractatione omnino nova ſumma fuiſſet optimis quibuſque ingeniis, nedum mihi homini obtuſiſſimo, plus fortaſſe quam ſatis dicta videbuntur. Neque vero in provincia adhuc inacceſſa viæ comitem alium, & ducem habui. Oportuit proprio marte invia tentare, & fortibus auſis tenebrata pervadere. Supplebunt ſpero Viri docti, optimiſque ſubſidiis me longe inſtructiores, quæ certe non pauca huic operi deſint ; & quæ dedi non ſatis explicata, illuſtrabunt. Fructum laboris maximum habebo, ſi excitaſſe videar ingenia optima, quo in re utili proferant bona ſua. Quod ego in primis, Clariſſime SWIETENE, a Te cenſeo expectandum, quandoquidem immortalibus illis in BOERHAAVIUM Commentariis, quæ noſtra vota ſunt, ſupremam manum impoſueris.

CHARACTERUM ICONIS EXPLICATIO.

FEmoris partem Icon exhibet cum crure, & pede, ad ſedes deſignandas, ad quas veſicans debeat applicari, quo pertineat ad præcipuas partes ſubcutaneas iſchiadici nervi.

A Femoris pars ad genu.
B Genu
C Rotulæ ſedes.
D Poples.
E Caput fibulæ.
FFF Spina tibiæ anterior.
G Malleolus exterior.
H Malleolus interior.
I Sedes in dorſo pedis, ſub qua extrema pars portionis cruralis iſchiadici nervi ſubcutanea decurrit.
K Sedes in frontis tibiæ inferiori parte ſub qua cruralis eadem portio, recens muſculos evaſa, ſubcutanea deſcendit.
L Sedes ad fibulæ caput ſub qua cruralis portio iſchiadici nervi recens a trunco ſeparata in priora cruris deflectit ſubcutanea.
M Ferramentum quandoquidem aduri velit ſedes K

FINIS.

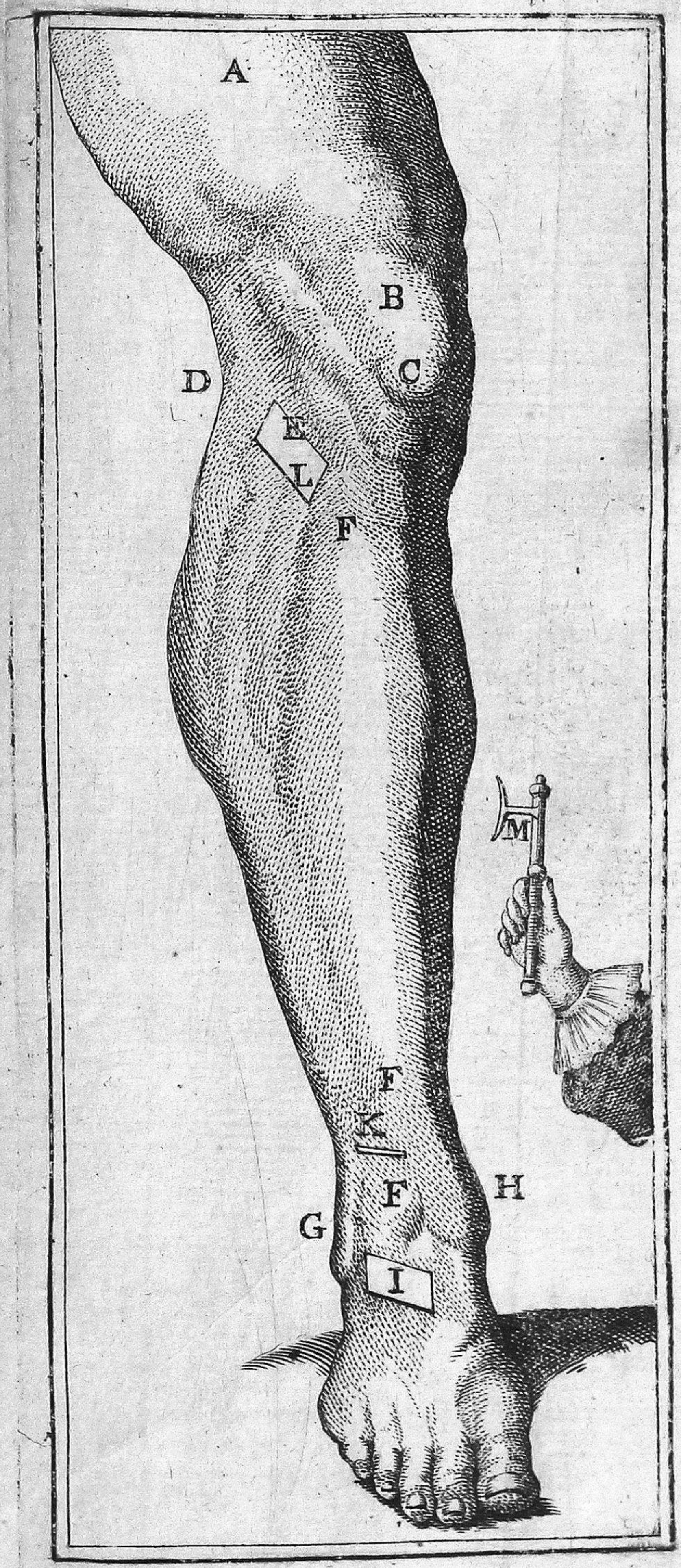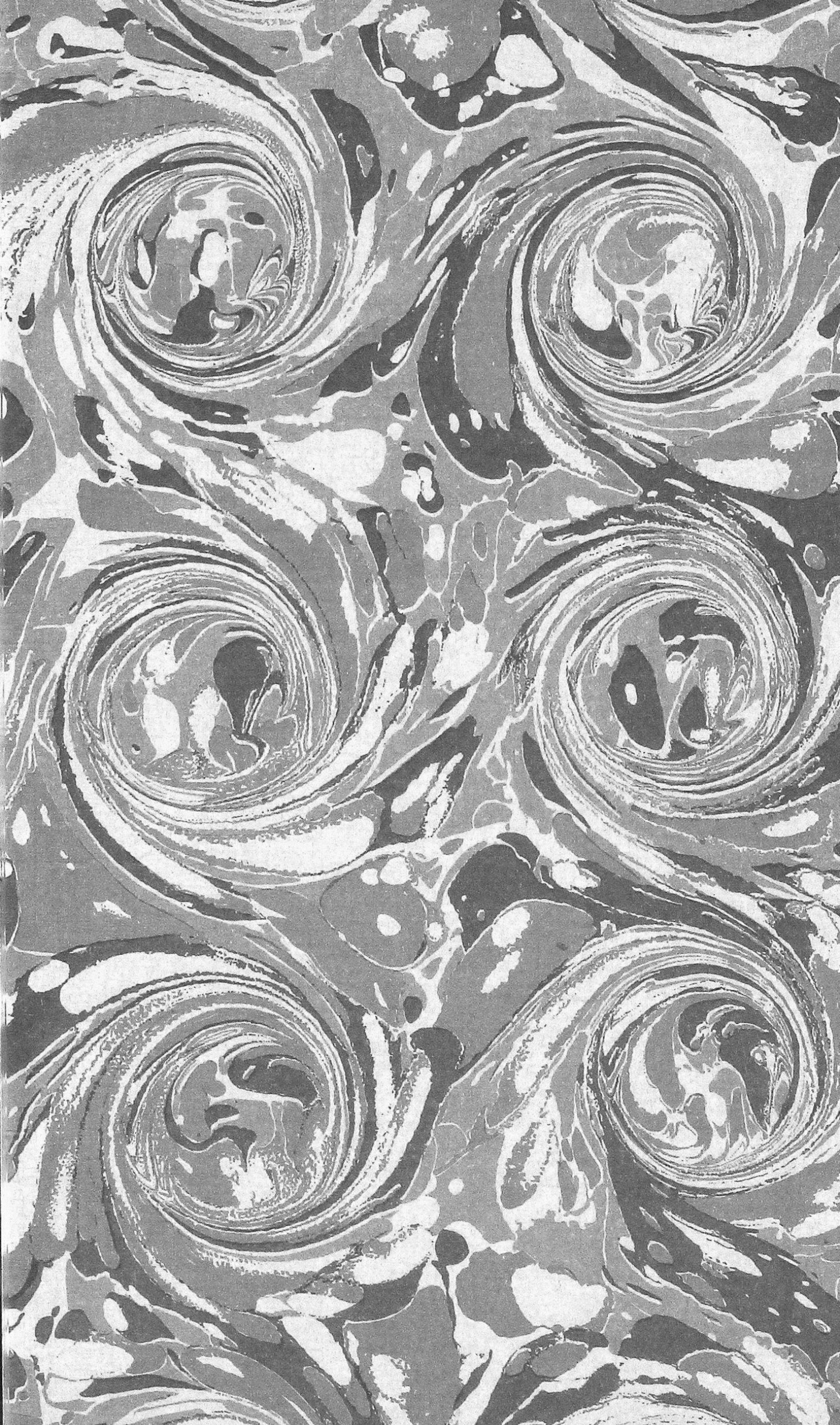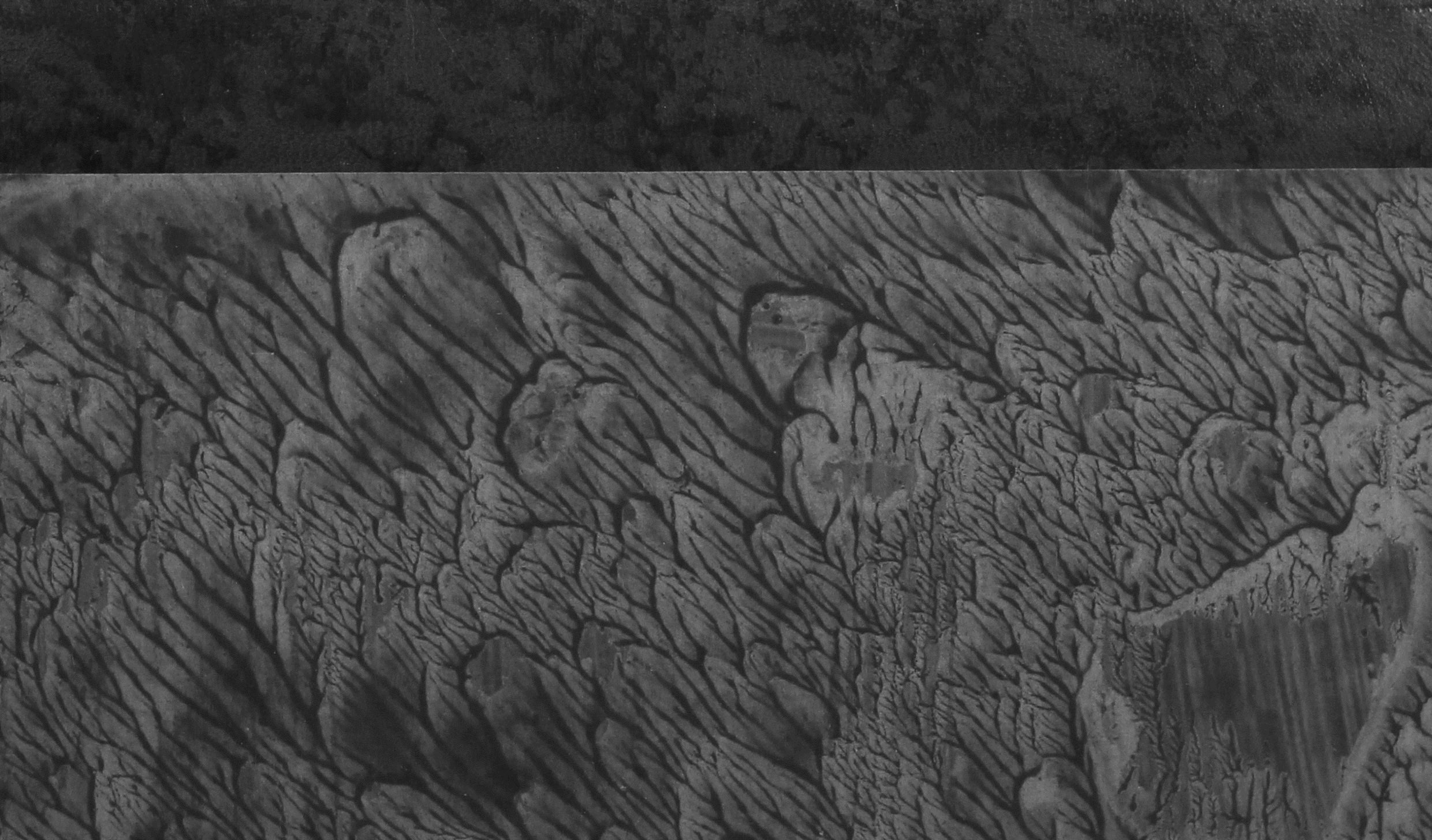
A
B
C
D
E
L
F
M
F
K
F
H
G
I